

akcja: powstanie

akcja: powstanie

katalog

26 grudnia 1918 roku do Poznania przyjechał Ignacy Jan Paderewski owacyjnie witany przez poznaniaków. Następnego dnia niemieckie władze okupacyjne, rozwścieczone tą niesłychaną manifestacją polskości, wyprowadziły na ulice miasta uzbrojone wojsko. Zrywano polskie i koalicyjne flagi, doszło do starć, padły pierwsze strzały, byli ranni. Na odsiecz zdeorientowanym i przerażonym polskim mieszkańcom Poznania wyruszyły z Wildy pierwsze oddziały zdominowanej przez Polaków Służby Straży i Bezpieczeństwa oraz Straży Ludowej. Rozpoczęło się powstanie, które do historii Polski przeszło jako powstanie wielkopolskie, zwycięski zryw, który w pełni zrealizował swoje cele. Powstanie trwało krótko, najintensywniejsze działania prowadzono zaledwie kilka dni pod koniec grudnia 1918 roku i w pierwszych dniach stycznia 1919 roku, jednak walki toczono jeszcze kilka tygodni, zdobywając i tracąc kolejne miasta i miasteczka Wielkopolski.

Pamięć o powstaniu jest znacznie dłuższa, trwa już 100 lat, a mijający czas odkrywa nowe karty z jego historii. Czas jest dla powstania wielkopolskiego łaskawy, uwydatnia i uwzniośla jego znaczenie, po II wojnie światowej niesłusznie i krzywdząco dla bohaterskich, często bardzo młodych, nastoletnich powstańców marginalizowane i wymazywane.

W setną rocznicę powstańczego zrywu Wydawnictwo Miejskie Poznania, na prośbę zastępcy prezydenta Poznania Jędrzeja Solarskiego, z inspiracji dyrektora Teatru Polskiego Macieja Nowaka oraz w partnerstwie z poznańskimi instytucjami i Samorządem Województwa Wielkopolskiego, zorganizowało zakrojoną na szeroką skalę akcję: powstanie. Miała na celu zebranie powstańczych pamiątek, które mimo upływu stulecia, zniszczeń wojennych i powojennego wyparcia z przestrzeni publicznej przetrwały w domach rodzin powstańców. Akcję przeprowadzono w 12 wielkopolskich miastach: Chodzieży, Gnieźnie, Jarocinie, Kępnie, Kościanie, Lesznie, Nowym Tomyślu, Obornikach, Ostrowie Wielkopolskim, Poznaniu, Wągrowcu i Zbąszyniu. Zebrano ponad 500 różnego rodzaju obiektów: fotografii, dokumentów, rękopisów wspomnień i życiorysów, legitymacji, dyplomów, odznaczeń i medali. Najwartościowsze kolekcje nagrodzono. Prawie sto obiektów zaprezentowano na 40 wielkoformatowych tablicach, około 150 znajduje się w towarzyszącym wystawie katalogu, wszystkie można obejrzeć w wirtualnym muzeum historii Poznania cyryl.poznan.pl, które akcję prowadziło.

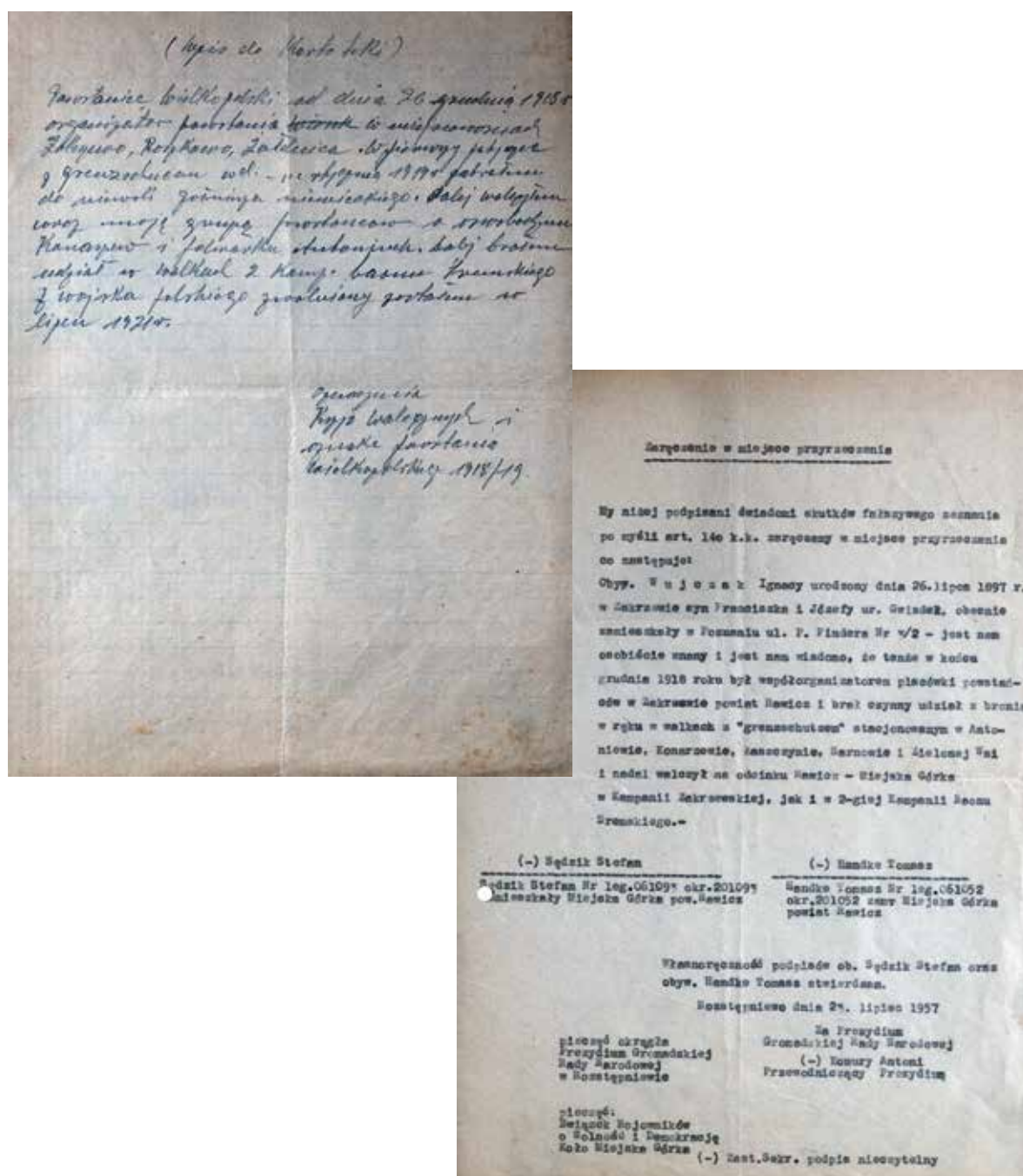
Niech pamięć trwa.

Katarzyna Kamińska
dyrektor Wydawnictwa Miejskiego Poznania

Danuta Książkiewicz-Bartkowiak
kurator wystawy, szef projektu CYRYL

6	Ignacy Wujczak
8	Zofia Michałkiewicz
10	Kazimierz Kledecki
12	Bogusława Zagórska
14	Piotr i Edmund Mikołajczak
16	Stanisław Sobkowiak
18	Trzeciego Maja we Wronkach
20	Mieczysław Dzieciot
22	Franciszek Tomiak
24	Mieczysław Wierziński
26	Jan Przybecki
28	Józef Grzybek
30	Jan Grzybek
32	Franciszek Banaszyński
34	Józef Różewski
36	Alojzy Stepka
38	Antoni Cegłowski
40	„Żywy obraz”
42	Maksymilian Nowicki
44	Pogrzeb ostrowskich bohaterów
46	Bronisław Maćkowiak
48	Adam Kołodziński
50	Władysław Michalak
52	Jan Hojan
54	Ignacy Koza
56	Ignacy Genge
58	Posterunek powstańców na moście w Kopanicy
60	Miejsce śmierci pierwszego powstańca w Zbąszyniu
62	Stanisław Michalczak
64	Antoni Wiaranowski
66	Józef Idzior
68	Wawrzyn Jurczyński
72	Jan Jurek

74	Ludwik Gajska
76	Mściław Frankowski
78	Pogrzeb w twierdzy Bobrujsk
80	Jan i Marian Kasprzak
82	Zaprzysiężenie powstańców w Jutrosinie
84	Marian Gabriel Baute
86	Marcin Błaszak
87	Jerzy Celichowski
88	Józef Drozda
89	Jan Dulat
90	Franciszek Jankowiak
91	Władysław Hołderny
92	Edward Krótki
93	Władysław Kryza
94	Józef Łonczek
96	Jan Matuszewski
97	Feliks Osiński
98	Józef Paprzycki
100	Jan Piosik
102	Zygmunt Psarski
103	Jan Sikora
104	Jan Skarbecki
105	Jan Skrzypczak
106	Franciszek Śmiglak
107	Stanisław Skrzypek
108	Jarosław Stiller
110	Franciszek Szubert
112	Franciszek Szcześniak
113	Ludwik Szymkowiak
114	Józef Witkowski
116	Stanisław Wiciak
117	Edmund Wojciechowski
118	Varia

Ignacy Wujczak urodził się 26 lipca 1897 roku w Zakrzewie w powiecie rawickim. W czasie I wojny światowej został wcielony do armii niemieckiej i walczył na froncie francuskim. Od 26 grudnia 1918 roku organizował placówki powstańcze w Zakrzewie, Roszkowie i Żołędniczy. W czasie powstania walczył z formacjami Grenzschutzu w Antoniewie, Konarzewie, Łaszczynie, Sarnowej i Zielonej Wsi na odcinku Miejska Górka – Rawicz, a następnie brał udział w walkach 2. kompanii batalionu śremskiego. Później służył w 11. Pułku Piechoty, z którego został zwolniony w lipcu 1921 roku. Po wojnie polsko-bolszewickiej zamieszkał w Poznaniu. Tutaj zmarł 4 stycznia 1966 roku i jest pochowany na cmentarzu Górczyńskim.

Fotografia Ignacego w mundurze podoficera
wojsk wielkopolskich z 1920 roku, własnoręczna
notatka dotycząca jego udziału w powstaniu
wielkopolskim i oświadczenie potwierdzające
udział Ignacego w walkach w okolicach Rawicza
z 23 lipca 1957 roku ze zb. syna Jacka Wujczaka,
wyróżnienie specjalne

Zofia Michałkiewicz z domu Długolecka urodziła się 10 stycznia 1892 roku w Zamyślach w powiecie kępińskim. Była działaczką Towarzystwa „Warta” i druhną pierwszej w Poznaniu żeńskiej Drużyny Harcerskiej im. Emilii Plater działającej na terenach zaboru pruskiego. Prowadziła tajne nauczanie dzieci w języku polskim. 27 grudnia 1918 roku zgłosiła się jako ochotniczka do powstania wielkopolskiego i została przydzielona do służby sanitarnej oddziałów walczących na terenie Poznania. Była sanitariuszką w szpitalu przy ul. Polnej, a następnie pracowała w kuchniach polowych na dworcu głównym oraz brała udział w aprowizacji oddziałów powstańczych. Po II wojnie światowej była opiekunem społecznym, do 1950 roku pracowała w bibliotece Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Pod koniec życia zamieszkała w Domu Weterana w Poznaniu. Zmarła 30 kwietnia 1981 roku i została pochowana na cmentarzu Górczyńskim.

Dokument poświadczający mianowanie Zofii Michałkiewicz na podporucznika z 11 listopada 1972 roku, legitymacja członkowska Związku Bojowników o Wolność i Demokrację wydana 7 czerwca 1969 roku i karta pocztowa z fotografią członków Czerwonego Krzyża (Zofia czwarta z lewej) na dworcu głównym w Poznaniu, którą Zofia wysłała do ojca Stanisława do Strasburga ze zb. Michała Michałkiewicza, I nagroda

Kolo Łódź Powiat Żyrardów

Członka:

Nazwisko - imię Kledecki Kazimierz
 ur. data 2.3.95 miejsc. Łódź
 mieszkanie Żyrardów, ul. Józefa
 zawód wzgl. stan, społ. litograf
 stopień - szarża wojsk. porucznik
 jest członkiem org. powst. od 1945
 zweryfikowany przez Zarząd Główny
 nr dyplomu weryf. _____ nr Ref. Hist. _____
 nr kartoteki Zarządu Głównego _____
 oddał do uniemożn. dotychczas leg. Kola Łódź
 z zapłac. składkami do mies. 31.11 1948
 Uwagi:

fotografia

podpis własnoręczny

wystawiona w Poznaniu dnia 1.1 1949 r.

Za Zarząd Główny:

Prezes [podpis] Sekretarz [podpis]

PATENT

Do upamiętnienia zbrojnego odruchu narodowego celem zrzucenia zniemawionego jarzma pruskiego, i połączenia się z Macierzą, oraz okresu organizacji i działalności formacji Wojsk Wielkopolskich, zatwierdzono w dniu 14. marca 1920 roku rozporządzeniem M. S. Wojsk z dnia 14. 5. 20 - 4135 W.M.

ODZNAKĘ PAMIĄTKOWĄ WOJSK WIELKOPOLSKICH

przedstawiającą symbolicznie tradycyjną walkę polskości z krzyżacką butą, barbarzyństwem i przewrotnością w postaci krzyża osiiołkołubowego, używanego przez krzyżaków a przekreślonego Bolesławowym Szczerbcem niepół dobytym z pochwy na znak ustawicznej czujności i gotowości do walki w obronie Niepodległej Ojczyzny. Zawieszony na ramieniu krzyża zerwane kajdany oznaczają skruszone pięta niewoli. Na znak samodzielności formacji Wojsk Wielkopolskich w okresie 27 grudnia 1918 r. do 21 sierpnia 1919 r. jest pochwa miecza przepasana wstęgą o barwach narodowych i ozdobiona monogramem z liter W. W. (Wojska Wielkopolskie).

Jako przynależniemu do Siem. 22. 10. 1921. D. O. Czerw. Brn., przyznano pod nr. 11195 prawo noszenia Odznaki Pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich seriannie Kledecki Kazimierz

ur. _____

Poznań, dnia 10. 11. 1921.

KOMISJA: [podpis] [podpis] [podpis]

CZŁONEK. PREZES. CZŁONEK.

Kazimierz Kledecki urodził się 2 marca 1895 roku w Łubowie koło Gniezna. Po wybuchu I wojny światowej został powołany do wojska niemieckiego i brał udział w walkach na froncie zachodnim w Belgii. Po zakończeniu wojny wstąpił w szeregi powstańcze. W latach 20. XX wieku prowadził zakład reklamowo-rysowniczy, projektował dyplomy artystyczne, plakaty i etykiety. Jest autorem ozdobnego patentu Odznaki Pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich. Po wybuchu II wojny światowej w lutym 1940 roku został osadzony wraz z rodziną w obozie przejściowym na Główniej, a następnie wysiedlony do Generalnej Guberni do wsi Borzęcin koło Tarnowa. W lutym 1945 roku wrócił do Poznania. Pracował w Zakładach Graficznych im. M. Kasprzaka jako grafik litograf. Zmarł 28 kwietnia 1954 roku w Poznaniu. Został pochowany na cmentarzu na Junikowie.

Legitymacja Związku Powstańców
 Wielkopolskich 1918-1919,
 patent Odznaki Pamiątkowej Wojsk
 Wielkopolskich
 i Odznaka Pamiątkowa
 Wojsk Wielkopolskich
 ze zb. Michała Michałkiewicza, I nagroda

Bogusława Zagórska z domu Niedbalska urodziła się 27 listopada 1892 roku w Inowrocławiu. W 1916 roku ukończyła kurs sanitarny w Bydgoszczy i rozpoczęła praktykę pielęgniarską w barakach jeńców rosyjskich. Wybuch powstania wielkopolskiego zastał ją w Poznaniu. Z transportem rannych przedostała się do Inowrocławia, gdzie od początku walk toczących się na tych terenach, czyli od 5 stycznia 1919 roku, niosła pomoc rannym powstańcom w inowrocławskich szpitalach polowych. Wśród pacjentów była znana jako „siostra Bogda”. W 1921 roku została przeniesiona do szpitala wojskowego w Bydgoszczy, gdzie pełniła obowiązki siostry przełożonej. Zmarła 24 sierpnia 1991 roku w Poznaniu, została pochowana w rodzinnym grobowcu na cmentarzu parafii Zwiastowania NMP w Inowrocławiu.

Fotografia Bogusławy Niedbalskiej z 1919 roku, zdjęcie personelu medycznego i pacjentów szpitala polowego w Inowrocławiu (Bogusława czwarta od prawej) i zdjęcie personelu i pacjentów szpitala wojskowego w Inowrocławiu przy ul. Pakoskiej (Bogusława siedzi pośrodku) z czerwca 1919 roku ze zb. Michała Michałkiewicza, I nagroda

Piotr Mikołajczak urodził się 16 grudnia 1867 roku w Poznaniu. Uczył się tańca w Warszawie i Berlinie, a później otworzył prywatną szkołę tańca w Poznaniu. Po wybuchu powstania stanął do walki, a w 1919 roku został komendantem obwodu śremskiego. Po zakończonym powstaniu uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W maju 1940 roku wraz z rodziną został wysiedlony do Generalnej Guberni. Na wy-

gnaniu zmarła jego żona Rozalia, a Piotr zamieszkał w Kocmyrzowie koło Krakowa u swojej córki, gdzie po ciężkiej chorobie zmarł 31 marca 1942 roku. Powstańcem był także najmłodszy syn Piotra Edmund, urodzony 27 września 1898 roku w Poznaniu. Zginął w walkach pod Nakłem 12 lutego 1919 roku zabity przez niemiecką Straż Graniczną. Został pochowany w Poznaniu na cmentarzu przy ul. Bukowskiej.

Fotografie Piotra i Edmunda (w mundurze niemieckim) Mikołajczaków ze zb. Michała Michałkiewicza, I nagroda

Stanisław Sobkowiak urodził się 16 października 1897 roku w podpoznańskich Jeżycach (dzisiaj ul. Dąbrowskiego 42). 1 grudnia 1916 roku został wcielony do 3. kompanii Batalionu Zapasowego 6. Pułku Grenadierów armii niemieckiej w Rawiczu. Po zaprzysiężeniu 21 grudnia trafił do Strzałkowa, 12 sierpnia 1917 roku został zaś przeniesiony do twierdzy na wschodniofryzyskiej wyspie Borkum, skąd został zwolniony dopiero 22 stycznia 1919 roku. Po powrocie do Poznania zgłosił się do wojsk powstańczych, walczył m.in. w okolicach Szubina i Rynarzewa. Po zakończeniu powstania został wcielony do 10. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszy 68. Pułk Piechoty), z którym brał udział w wojnie polsko-ukraińskiej (m.in. w walkach o Lwów). 25 kwietnia 1921 roku został przeniesiony do rezerwy. Zmarł 2 stycznia 1963 roku w Poznaniu.

Fotografia Stanisława Sobkowiaka z 1917 roku z czasów służby w armii niemieckiej na wyspie Borkum, zdjęcie trójki braci Sobkowiaków z 1919 roku (od lewej Stanisław, Edward i Ludwik w mundurach wojsk wielkopolskich)

Zdjęcie żołnierzy 10. Pułku Strzelców Wielkopolskich (u góry Stanisław Sobkowiak) wykonane w Jarocinie w 1919 roku oraz legitymacja i odznaka 68. Pułku Piechoty ze zb. Henryka Sobkowiaka, syna Stanisława, i wnuczki Małgorzaty Rybskiej

Obchody Święta Narodowego Trzeciego Maja we Wronkach. Fotografia z 3 maja 1919 roku należąca do powstańca wielkopolskiego Jana Przybeckiego, ze zb. Teresy Woźniak.

Mieczysław Dziecioł urodził się 17 sierpnia 1899 roku w Łomnicy koło Nowego Tomysła. Po wybuchu powstania zgłosił się do Straży Ludowej w Łomnicy, walczył o jej oswobodzenie, pełnił także służbę wartowniczą przy urzędach i ważniejszych obiektach. Służył w kompanii średzkiej, która brała udział w walkach pod Zbąszyniem. W lutym 1919 roku walczył w ciężkich bojach o Nową Wieś Zbąską (poległo wówczas 58 powstańców). W wojsku wielkopolskim służył w 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich (po połączeniu z Wojskiem Polskim 56. Pułk Piechoty 14. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty). Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Zmarł prawdopodobnie w 1983 roku.

Zdjęcie gospodarki 9. kompanii 2. Batalionu 56. Pułku Piechoty prawdopodobnie z 1920 roku, fotografia 9. kompanii 56. Pułku Piechoty (Mieczysław stoi w pierwszym rzędzie piąty z lewej, część żołnierzy w furazerkach i kurtkach amerykańskich, które weszły do użytku w Wojsku Polskim w czasie wojny polsko-bolszewickiej, pośrodku zdobyczny rosyjski ciężki karabin maszynowy Maxim wz. 1910) z wiosny 1920 roku oraz legitymacja Odznaki Pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich ze zb. Alicji Gniazdowskiej

Franciszek Tomiak urodził się 5 listopada 1892 roku we Wroniawach w powiecie wolsztyńskim. Przed I wojną światową był piekarzem. W latach 1915–18 służył w armii niemieckiej, w której szeregach walczył na froncie we Francji. Został uhonorowany Krzyżem Żelaznym II klasy. 22 stycznia 1919 roku przystąpił jako ochotnik do powstańców wielkopolskich i został przydzielony do 3. Pułku Artylerii Polowej (późniejszego 14. Wielkopolskiego Pułku Artylerii Polowej), z którym po zakończeniu powstania ruszył na front litewsko-białoruski wojny polsko-bolszewickiej. Tam służył w jednostkach Wojskowego Okręgowego Zakładu Gospodarczego w Białymstoku. Do rezerwy został przeniesiony w stopniu plutonowego 11 października 1921 roku. Zmarł 1 stycznia 1978 roku w Poznaniu.

Fotografia Franciszka w mundurze szeregowego wojsk wielkopolskich z kwietnia 1919 roku, zdjęcie żołnierzy wojsk wielkopolskich z wiosny 1920 roku w Mińsku (Franciszek stoi pierwszy z lewej) oraz zdjęcie „Wesołego Klubu Piekarzy Poznańskich” służących w ramach jednostek Wojskowego Okręgowego Zakładu Gospodarczego w Białymstoku z lata 1920 roku (Franciszek stoi pierwszy z prawej) ze zb. Macieja Stefana Sobańskiego, wnuka Franciszka

Mieczysław Wierzbński urodził się 25 grudnia 1893 roku w Dolsku koło Śremu, do Poznania przyjechał w 1907 roku. W czasie I wojny światowej został zmobilizowany do wojska niemieckiego, walczył na obu najważniejszych frontach – zachodnim i wschodnim. 27 grudnia 1918 roku przystąpił jako ochotnik do powstańczych oddziałów Straży Ludowej w Poznaniu. Brał udział w walkach ulicznych, pełnił służbę patrolową i wartowniczą pod dowództwem Wincentego Wierzejewskiego. Po zakończeniu powstania wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. 30 października 1921 roku odszedł z Wojska Polskiego do rezerwy. Zmarł 6 marca 1977 roku.

Zdjęcia Mieczysława Wierzbńskiego w mundurze szeregowego wojsk niemieckich (odznaczonego Żelaznym Krzyżem II klasy) z 23 września 1918 roku i jako podporucznika wojsk wielkopolskich (w czapce z orłem wielkopolskim) z 1919 lub 1920 roku ze zb. Stefanii Steckiej, córki Mieczysława, Nagroda Marszałka Województwa Wielkopolskiego

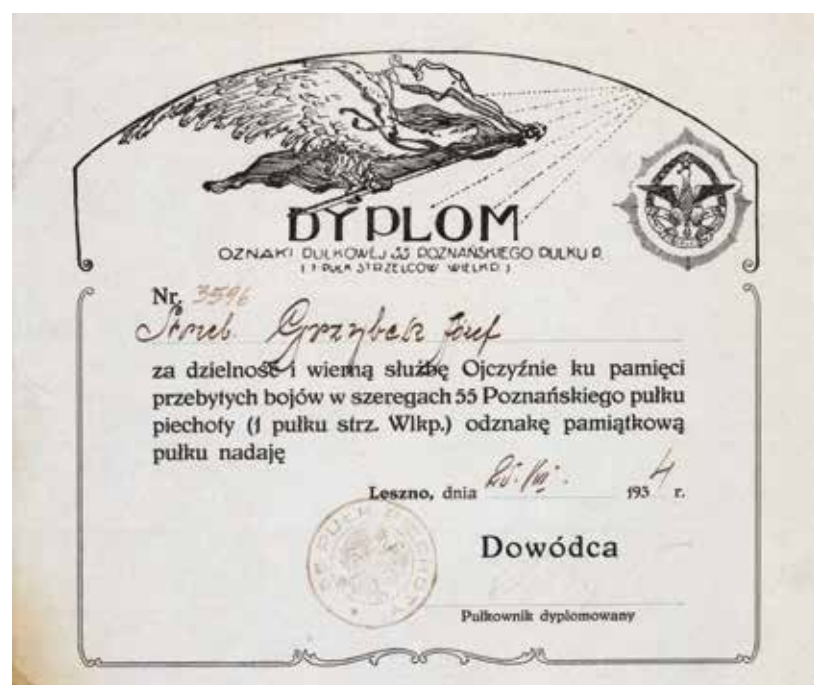

Jan Przybecki urodził się 15 maja 1892 roku w Konańsku w powiecie poznańskim. Od 16 października 1912 roku do 11 stycznia 1919 roku służył w armii niemieckiej, służbę zakończył w stopniu plutonowego. W czasie I wojny światowej walczył we Francji, m.in. w bitwie pod Verdun. Został odznaczony Krzyżem Żelaznym II klasy. Po powrocie z frontu przyłączył się ochotniczo do formujących się oddziałów powstańczych. Wziął udział w bitwach o Zbąszyń i Rynarzewo.

11 stycznia wstąpił do 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich, późniejszego 61. Pułku Piechoty. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, m.in. w bitwach pod Mławą i Brodnicą w sierpniu 1920 roku, na Wołyniu i prawdopodobnie w III powstaniu śląskim. W czasie II wojny światowej działał w konspiracji. Aresztowano go i osadzono w Forcie VII, a potem w więzieniu w Moabitcie. Zmarł 20 sierpnia 1964 roku w Palędziu w powiecie poznańskim.

Fotografia Jana Przybeckiego w mundurze wojsk wielkopolskich z marca lub kwietnia 1919 roku i zdjęcie żołnierzy 3. kompanii 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich z 5 kwietnia 1919 roku (Jan stoi pierwszy od lewej) ze zb. Teresy Woźniak

Józef Grzybek urodził się 16 marca 1901 roku w Ratajach pod Poznaniem. W czasie powstania wielkopolskiego 27 stycznia 1919 roku wcielono go do 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszego 55. Poznańskiego Pułku Piechoty). Nie miał jeszcze 18 lat. W tym pułku służył do 6 stycznia 1921, potem, od 19 marca 1921 do 5 lipca 1921 roku, w 58. Pułku Piechoty Wielkopolskiej. Od 17 marca 1919 do 1 czerwca 1919 roku walczył na froncie ukraińskim w Galicji Wschodniej, od 30 lipca 1919 roku do 7 października 1919 roku wraz z pułkiem stacjonował pod Lesznem. Od 12 października 1919 do 18 października 1920 roku walczył w wojnie polsko-bolszewickiej na froncie litewsko-białoruskim. Zmarł 23 września 1967 roku w Poznaniu.

Dyplomy odznaki związkowej i pułkowej oraz zdjęcie Józefa Grzybka (klęczy drugi od prawej) wśród żołnierzy 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich na froncie litewsko-białoruskim w czasie wojny polsko-bolszewickiej (widoczna sekcja lekkiego karabinu CKM Maxim 08/16) wykonane prawdopodobnie w lipcu lub sierpniu 1920 roku w okolicach Bobrujska ze zb. Hanny Parnickiej, córki Józefa, II nagroda

Jan Grzybek urodził się 17 czerwca 1899 roku w Poznaniu. Prawdopodobnie krótko przed ukończeniem 18 lat został wcielony do armii niemieckiej. Służył jako żołnierz piechoty. W czasie powstania wielkopolskiego wstąpił w szeregi 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich, z którym walczył także na białorusko-litewskim froncie wojny polsko-bolszewickiej w okolicach Bobrujska. Według przekazów rodzinnych zginął 3 lipca 1920 roku w walce z bolszewikami w okolicach Bobrujska (we wsi Górka lub w okolicach wsi Szaciółki, ew. Szaciółki). Lista strat osobowych Wojska Polskiego podaje, że zginął lub zmarł 31 sierpnia 1920 roku pod Hniszowem.

Zdjęcie szeregowego Jana Grzybka w mundurze armii niemieckiej po 1915 roku, fotografia 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich (Jan Grzybek w drugim rzędzie od góry pierwszy od lewej) prawdopodobnie na terenie koszar kawalerii przy ul. Grunwaldzkiej w Poznaniu, i pocztówka ze zdjęciem żołnierzy 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich na froncie litewsko-białoruskim w czasie wojny polsko-bolszewickiej (Jan Grzybek w pierwszym rzędzie pierwszy od prawej) wysłana 27 sierpnia 1919 roku w miejscowości Pierunowo (być może Pierunawa na Białorusi?) ze zb. Hanny Parnickiej, bratanicy Jana, II nagroda

Franciszek Banaszyński urodził się 21 marca 1901 roku w Golinie koło Jarocina. Nie miał jeszcze ukończonych 18 lat, kiedy 29 stycznia 1919 roku wstąpił jako ochotnik do 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich. Wziął udział w walkach na froncie południowym, na odcinku Kąkolewo – Leszno – Śmigiel. W marcu przeniesiono go do 1. Dywizji Strzelców Wielkopolskich, gdzie służył do sierpnia 1922 roku. Z wojska odszedł w stopniu szeregowca. W czasie II wojny światowej ukrywał sztandar powstańców węgrowskich. Oddał go władzy ludowej w 1947 roku, wcześniej go przesłuchiowano. Rok później powojenny zarząd koła węgrowskiego podziękował mu za to osobnym pismem. Franciszek zmarł w grudniu 1970 roku. Nigdy nie opowiadał dzieciom, synowi i córkom, o swojej powstańczej przeszłości.

Fotografia Franciszka Banaszyńskiego (stoi czwarty od prawej) wśród żołnierzy wojsk wielkopolskich prawdopodobnie w czerwcu 1919 roku, na odwrocie zdjęcia napisał: „Pamiątka służby w wojsku polskim w czasie aktywnym w czerwcu 1922 roku w Kopaczach”, zdjęcie Franciszka wykonane w Bobrujsku w latach 1920–22 i zaświadczenie ze zb. Kazimierza Banaszyńskiego, II nagroda

Kępno, dnia 2 maja 1978 r.

Różewski Józef
ul. Młyńska 12.
63-600 Kępno
woj. Kalisz

Centralne Archiwum Wojskowe
Warszawa - Rombertów
Blok 124.

Zwracam się uprzejmie z prośbą o wydanie mi zaświadczenia lub o poświadczenie wiarygodności książeczki wojskowej w której dokonano kilku skreśleń odnośnie przebiegu służby wojskowej w okresie 1918-1919 roku w Powstaniu Wielkopolskim. Ja jednak czując się powstańcem Wielkopolskim zgłosiłem się do Koła Terenowego ZBOWID w Kępnie gdzie chciałem wstąpić do organizacji ZBOWID ale ze względu na niejasność w mojej książeczce Koło Terenowe skierowało mnie do Krajowej Komisji Weteranów Powstańców Wlkp. i Śląskich do Poznania celem uzgodnienia stanowiska. Krajowa Komisja informuje mnie abym zwrócił się do Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie. W krótkich słowach chcę podać przebieg walki w Powstaniu jako ochotnik. Do oddziału samowolnego zgłosiłem się w Gnieźnie 28.12.1918 r. pod dowództwem Ob. Wachtla z Gniezna. Walczyłem w takich miejscowościach jak: Zdziechowa, Nakło, Szubin i Rynarzewo. W Rynarzewie zdobyliśmy pociąg pancerny niemiecki. W walce tej poległ nasz dowódca plutonowy Wachtel. Było to w kwietniu 1919 roku. Po reorganizacji oddziałów samowolnych został utworzony 4 pułk strzelców Wielkopolskich pod dowództwem płkownika Barcza i porucznika Szalińskiego w której to walczyłem dalej. Po skończonej wojnie został 4 pułk przemianowany na 58 p.piechoty. Z książeczki wojskowej którą załączam potwierdza, się przebieg walk i podane przeze mnie formacje w tym okresie. Jednak dokonane zmiany na czerwono na stronie 10 książeczki budzą zastrzeżenia w kole ZBOWID i dlatego proszę o potwierdzenie jej.

Za wojnę w 1918 do 1921 nadano mi Medal Pamiątkowy Rozkazem D.O.K. VII.Nr 6 pkt 1 z dnia 6/II/1929 r.

Otrzymałem kilka nominacji które to w książeczce są odnotowane. W załączeniu przesyłam książeczkę wojskową celem wykorzystania. Proszę również po jej wykorzystaniu o zwrot i jednocześnie o pozytywne załatwienie sprawy.

Z poważaniem
Józef Różewski

Zentralnachweisamt
für Kriegsverfälle und Kriegsgräber
Kriegsverf. II Nr. 130: 27

Berlin-Centrum, den 5. Juli 1977
Geführer: Gumbel 4111

Militär-Dienstzeitbescheinigung

Hr. den Musikant R. O. Z. E. W. A. X. I., Josef
geboren 18.3.95. in Gierzbienomy, Kreis Witkowo

NAMN:

1. Dienstverhältnisse:
a) vor dem Krieg: -/-

Nach Eintritt der Wehrmacht: 10.5.15. Rekrutendepot Ersatzbataillon
Reserve Infanterie Regiment 2, 12.7.15. 4. Kompanie Ersatzbataillon
Reserve Infanterie Regiment 2, 20.8.15. 6. Kompanie Füsilier-Regiment 34, 1.1.16. Baviarkompanie I. Ersatzbataillon
Füsilier Regiment 34, 12.1.16. 2. Kompanie I. Ersatzbataillon
Füsilier Regiment 34, 30.3.16. 6. Kompanie Füsilier Regiment 34,
1.11.17. Baviarkompanie I. Ersatz Bataillon Füsilier Regiment 34
Größen von Feldschlachtenteilung 129 Fortsetzung uneitig
am 15.12.18.

2. Beförderung: der mobilen Formation.

Beförderung im Kriegsdienst: 1918 über 2 Monate

3. Beförderungen: -/-

4. Orden: R.K. II

5. Bemerkungen: -/-

Für die Richtigkeit.
J.A. [Signature]

Józef Różewski urodził się 15 marca 1895 roku w Wierzbiczanach niedaleko Gniezna. W 1915 roku został zaciągnięty do wojska niemieckiego. Służył w różnych kompaniach pułku piechoty do 15 grudnia 1918 roku, w tym dwa miesiące walczył na frontach I wojny światowej. Ostatnia formacja, w której służył, to połowy oddział rzeźników (przed I wojną światową uczył się fachu rzeźnickiego). Wziął udział w powstaniu wielkopolskim, prawdopodobnie walczył także w wojnie polsko-bolszewickiej. W latach 20. XX wieku ukończył szkołę strażników granicznych. Najpierw trafił na placówkę w Trębaczach, a potem w Rychtału. Zmarł w lipcu 1985 roku w Kępnie.

Józef Różewski (siedzi drugi od lewej) z grupą strażników granicznych (na czapkach część z nich ma orły wojsk wielkopolskich, a na rękawie jednego z siedzących widnieje oznaczenie tychże wojsk, co wynikało z rozkazu o donaszaniu mundurów) na fotografii z okresu tuż po zakończeniu powstania wielkopolskiego, zaświadczenie o przebiegu służby w wojsku niemieckim z 1927 oraz pismo z 1978 roku do CAW z prośbą o poświadczenie przebiegu służby wojskowej w latach 1918-19 i weryfikację jako powstańca wielkopolskiego ze zb. Jerzego Różewskiego, syna Józefa

Antoni Cegłowski urodził się 19 maja 1893 roku w Piotrowie koło Czempina. 10 października 1913 roku został powołany do wojska niemieckiego, do 8. Batalionu Strzelców, 31 grudnia 1918 roku zwolniono go ze służby, a 7 stycznia 1919 roku zgłosił się na ochotnika do powstania wielkopolskiego. Brał udział w walkach o Szubin, Nowy Dwór pod Zbąszyniem, Gołańcz, Węgielno i Sępólno koło Nowego Tomysła. Po zakończeniu powstania wstąpił do 10. Pułku Strzelców Wielkopolskich (później 68. Pułk Piechoty). Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. 15 maja 1920 roku został przeniesiony do Batalionu Aeronautycznego w Poznaniu, od 30 czerwca tego roku służył w III Batalionie Aeronautycznym w Toruniu jako dowódca plutonu, a od listopada 1928 roku w Kompanii Balonów Zaporowych w Jabłonnie koło Warszawy. Brał udział w wojnie obronnej w 1939 roku. Zmarł 17 lipca 1973 roku i został pochowany na cmentarzu w Lesznie w kwarterze powstańców wielkopolskich.

Według rodzinnej legendy figurka św. Antoniego towarzyszyła Antoniemu Cegłowskiemu w ciągu całej jego wojennej drogi. Obecnie jest w posiadaniu wnuczki Anny Wolskiej, jej własnością jest także zdjęcie dziadka z lat międzywojennych i fotografia, na której stoi z córką Stefanią i bratem Michałem, wyróżnienie

„Żywy obraz”, scena walki w czasie powstania wielkopolskiego zaprezentowana w czasie obchodów 20-lecia wybuchu powstania zorganizowanych przez młodzież z Koła Śpiewaczego w Lwówku w powiecie nowotomyskim 6 stycznia 1939 roku, ze zb. Haliny Urbańczyk, wnuczki Józefa Wawrzyńskiego, jednego z członków Koła i uczestników inscenizacji (prawdopodobnie leży z lewej strony), wyróżnienie specjalne.

Wyprowadzenie z kościoła św. Stanisława Biskupa Męczennika w Ostrowie Wielkopolskim (obecnie konkatedra) trumien ze szczątkami powstańców wielkopolskich rozstrzelanych przez Niemców w 1939 roku w Winiarach koło Kalisza, kondukt żałobny zmierzający na ostrowski rynek, uroczystości przed ratuszem i pogrzeb powstańców 21 października 1945 roku oraz nekrolog informujący o uroczystościach związanych z pochówkiem. Zdjęcia są własnością Magdaleny Nowickiej, wnuczki powstańca wielkopolskiego Maksymiliana Nowickiego, jednej z ofiar tej masowej zbrodni, wyróżnienie.

Bronisław Maćkowiak urodził się 20 marca 1887 roku w Śmieszkowie koło Czarnkowa. Miał niespełna 16 lat, kiedy w 1902 roku wyjechał do Duisburga i zatrudnił się jako robotnik w tamtejszej hucie. W 1916 roku wcielono go do armii niemieckiej. Brał udział w walkach na froncie niemiecko-francuskim, walczył pod Verdun. W 1917 roku został ciężko ranny. 27 grudnia 1918 roku wstąpił do Straży Ludowej w Czarnkowie. Od 1 stycznia 1919 roku brał udział w potyczkach na froncie wzdłuż Noteci i na odcinku Lubasz – Bzowo – Goraj oraz w bitwie o Czarnków. 21 lutego 1919 roku został przeniesiony do rezerwy w stopniu szeregowego ze względu na stan zdrowia i wiek. W październiku 1939 roku aresztowano go za rekwirowanie koni niemieckim kolonistom dla polskiego wojska. Od 1951 roku mieszkał w Czernichowie koło Krakowa. Zmarł 18 sierpnia 1970 roku w Czernichowie i tam został pochowany.

Tableau ze zdjęciami 40 żyjących powstańców mieszkających w Krakowie i okolicach oraz kartka pocztowa ze zdjęciem na awersie, którą Bronisław Maćkowiak (z prawej) wysłał do żony Pelagii 23 maja 1917 (?) roku ze zb. Doroty Marciniak, wnuczki Bronisława

Adam Kołodziński urodził się 22 grudnia 1897 roku w Białym Piątkowie koło Wrześni. Jak wielu jemu podobnych młodych chłopaków, został wcielony do wojska niemieckiego i walczył w I wojnie światowej. 15 grudnia 1918 roku wstąpił do tworzącej się kompanii mikołowskiej i wraz z nią udał się na granicę niemiecko-rosyjską, aby rozbrajać Niemców. W czasie powstania walczył w oddziale artylerii ciężkiej w okolicach Kwilcza i Międzychodu. Po zakończeniu powstania i reorganizacji wojsk wielkopolskich wstąpił do 17. Pułku Artylerii Ciężkiej Wojska Polskiego. W 1921 roku odszedł z wojska jako kanonier. W 1972 roku został mianowany podporucznikiem, zmarł 16 maja 1980 roku.

Na pierwszym zdjęciu z 1919 lub 1920 roku Adam stoi w mundurze wojsk wielkopolskich, na drugim, z początku I wojny światowej, pozuje (w środku) z kolegami z niemieckiego 58. Pułku Piechoty (3. poznański), wszyscy w czapkach garnizonowych, fotografie ze zb. Emanuela Walczak

Władysław Michalak urodził się 10 września 1898 roku w Poninie koło Kościana. Od 14 listopada 1916 do 18 grudnia 1918 roku służył w armii niemieckiej. Do Armii Wielkopolskiej wstąpił jako ochotnik 12 stycznia 1919 roku. Został wcielony do 2. Pułku Artylerii Ciężkiej w Poznaniu, w którym służył do 3 marca 1921. 1 grudnia 1919 roku awansował na starszego szeregowego. Po zakończeniu powstania brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, służył w 15. Pułku Artylerii Ciężkiej Wojska Polskiego. Na froncie walczył od 17 marca 1919 do 1 lipca 1920 roku, brał m.in. udział w walkach o Bobrujsk. 3 marca 1921 roku został przeniesiony do 26. Pułku Ułanów Wielkopolskich, który koszarował w Lesznie. Służył w nim do czasu przeniesienia do rezerwy 6 marca 1923 roku. Zmarł w 1979 roku.

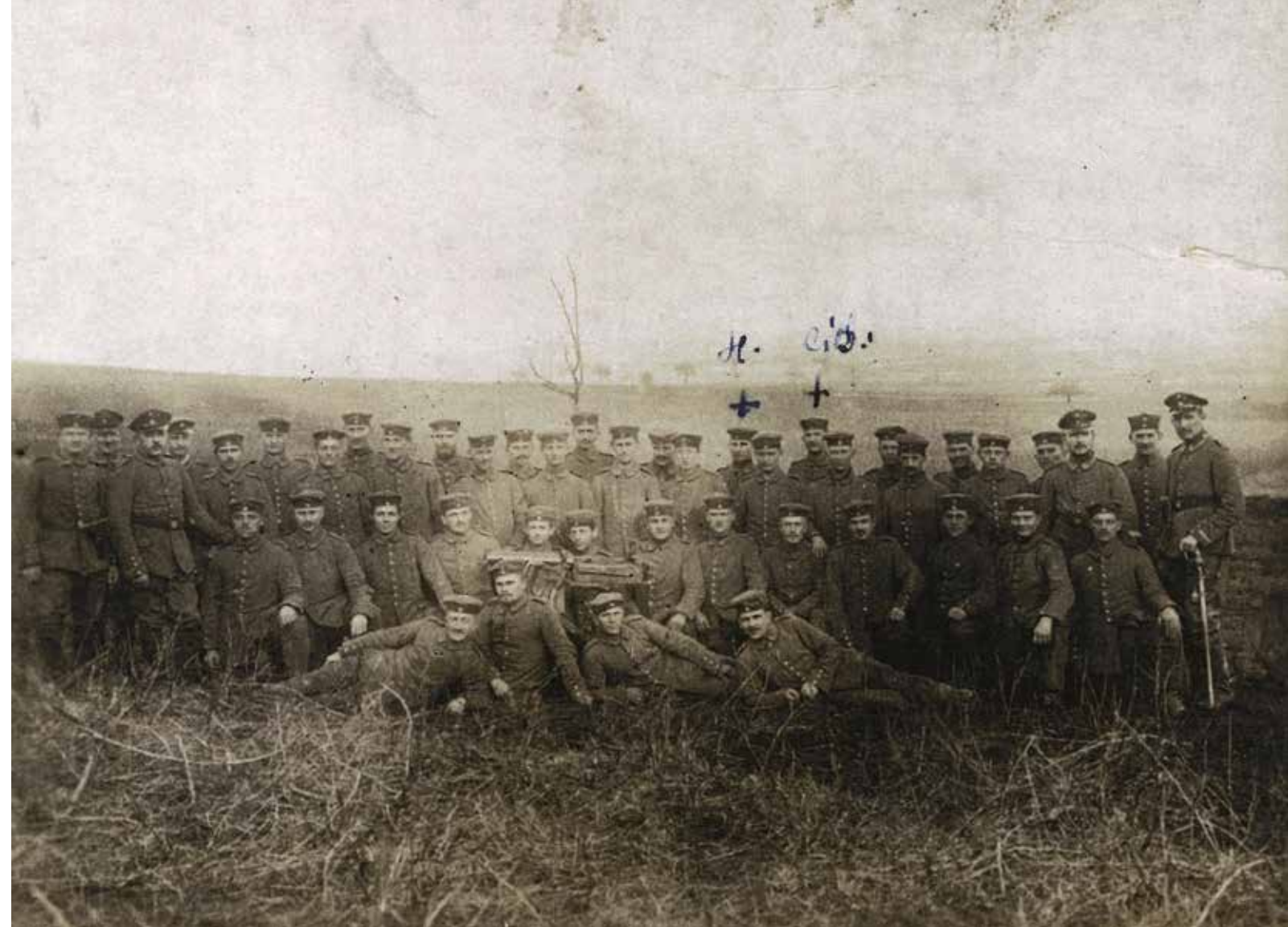
Fotografie Władysława Michalaka w mundurze wojsk wielkopolskich z 1919 i z wiosny 1920 roku (z kuzynem) ze zb. Jana Andrzeja Michalaka

Jan Hojan urodził się 3 grudnia 1893 roku w Dusznikach Wlkp. Wstąpił do wojska niemieckiego, aby uczyć się stolarki i kowalstwa. Po ukończeniu nauki przeniesiono go do 47. Pułku Piechoty do Leszna, a stamtąd w 1916 roku wysłano na front do Francji. Po wojnie wstąpił w szeregi powstańcze. Od 30 grudnia 1918 roku do 4 stycznia 1919 roku walczył o oswobodzenie Pniew, Lwówka i Kamionek. Brał udział w natarciu na Międzychód. 5 stycznia został przeniesiony do 3. zapasowej kompanii CKM. 5 i 6 stycznia brał udział w zdobywaniu Ławicy, a 7 stycznia otrzymał rozkaz zorganizowania i uruchomienia warsztatów taborowych i kuźni. Z tej jednostki utworzono 1. Batalion CKM, który został włączony w szeregi 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich. W czasie powstania został ranny, 20 kwietnia 1921 roku przeniesiono go do rezerwy. Został żołnierzem zawodowym, służył w poznańskich ułanach oraz w 7. Pułku Artylerii Ciężkiej na Sołacz. Zmarł w 1967 roku i spoczął na cmentarzu na Junikowie.

Fotografia Jana Hojana w mundurze niemieckim (pierwszy z lewej) z siostrą Marią i bratem Szczepanem w Ogrodzie Botanicznym na Łazarzu (obecnie park Wilsona) w 1916 roku, zdjęcie żołnierzy armii niemieckiej (Jan oznaczony krzyżykiem i literą H.) z 18 lutego 1916 roku z frontu we Francji i fotografia Jana (stoi pierwszy z prawej) z matką Marianną i rodzeństwem (Jan i jego brat w mundurach z okresu powstania wielkopolskiego) z 15 stycznia 1919 roku ze zb. Wacławy Małeckiej

Ignacy Koza urodził się 30 czerwca 1894 roku w Bukowcu koło Opalenicy, potem mieszkał w Sworzycach. Brał udział w I wojnie światowej, walczył pod Verdun i w Rumunii. W działaniach wojennych został ranny w klatkę piersiową. Wrócił z wojny i przystąpił do powstania wielkopolskiego. Walczył w kompanii opalenickiej pod Zbąszyniem i Przyprostynią. Po zdobyciu Zbąszynia przydzielono go do ochrony dworca w Sątopach. W 1920 roku za udział w powstaniu otrzymał Krzyż Pamiątkowy (zachowany patent jest bardzo cennym i rzadkim dokumentem). W czasie II wojny światowej pracował jako robotnik leśny, po wojnie zatrudnił się w tartaku w Porażynie. Zmarł 11 kwietnia 1980 roku, miał 86 lata. Został pochowany na cmentarzu w Bukowcu.

Patent, fotografia członków Towarzystwa Uczestników Powstania w Wielkopolsce 1918–19 roku w Bukowcu z lat międzywojennych i dowód osobisty ze zb. Iwony Kozy

Ignacy Genge urodził się w Poznaniu w 1901 roku, w 1906 roku przeprowadził się z rodzicami do Dakowów Mokrych pod Opalenicą. 6 stycznia 1919 roku zaciągnął się do kompanii opalenickiej, w której strukturach walczył pod Zbąszyniem, a potem wstąpił do 3. kompanii CKM 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich. Prawdopodobnie z tym pułkiem, przemianowanym 10 grudnia 1919 roku na 56. Pułk Piechoty Wielkopolskiej, walczył pod Bobrujskiem. W dwudziestoleciu międzywojennym wstąpił do Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Po II wojnie światowej brał czynny udział w organizacjach weteranów powstania. Zmarł w czerwcu 1972 roku. Pochowano go w mundurze weterana, w którym dwa miesiące wcześniej szedł w pochodzie 1-majowym w Nowym Tomysłu.

Fotografia Ignacego na pocztówce wysłanej z Bobrujska, zdjęcie Ignacego (w środku) w mundurze organizacyjnym Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Dakowach Mokrych z około 1919 roku oraz fotografia Batalionu Zapasowego 3. Pułku Strzelców Wielkopolskich wykonana po 1919 roku (Ignacy stoi pierwszy z prawej) ze zb. Krystyny Koniecznej, córki Ignacego

Fotografia należała do Stanisława Wieczorka, urodzonego 9 kwietnia 1891 roku w Tuchorzy w powiecie wolsztyńskim powstańca wielkopolskiego, który od 5 stycznia 1919 roku do końca powstania walczył o wyzwolenie Wolsztyna oraz w bitwach o Chobienice, Nową Wieś Zbąską, Grójec, Kopanicę i Zbąszyń. Posterunek znajdował się na kanale Obry, gdzie zatrzymało się powstanie wielkopolskie, fotografia z 1919 roku ze zb. Ireny Borowczak, córki Stanisława.

Uroczystość pobrania ziemi do urny z miejsca, w którym zabito pierwszego powstańca wielkopolskiego w Zbąszyniu (3 lipca 1960 roku). Urna wmurowana została w Pomnik Zwycięstwa Grunwaldzkiego, którego uroczyste odsłonięcie odbyło się w 550. rocznicę bitwy pod Grunwaldem 15 lipca 1960 roku, fot. Franciszek Muńko, ze zb. Jolanty Dąbrowskiej z domu Muńko.

Stanisław Michalczak urodził się 27 października 1897 roku w Perzynch w powiecie nowotomyskim. Od 11 stycznia 1919 roku brał udział w powstaniu wielkopolskim, walcząc w kompanii opalenickiej pod Zbąszyniem, Nową Wsią Zbąską i Kopanicą. Po zakończeniu powstania został wcielony do 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich i wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. 9 lipca 1921 roku został przeniesiony do rezerwy.

Dyplom oraz fotografia ślubna Stanisława Michalczaka i Marii z domu Tomaszewskiej z 9 września 1923 roku ze zb. Maksymiliana Michalczaka

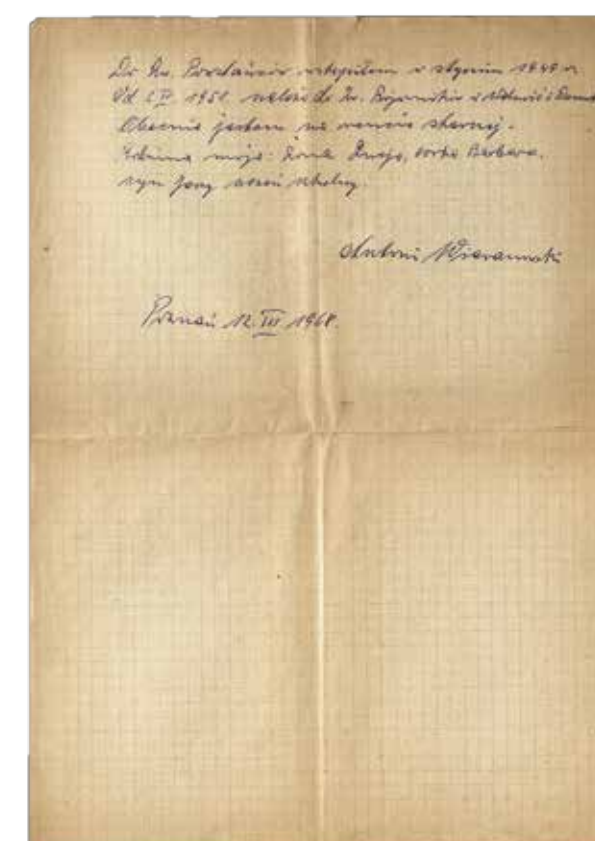
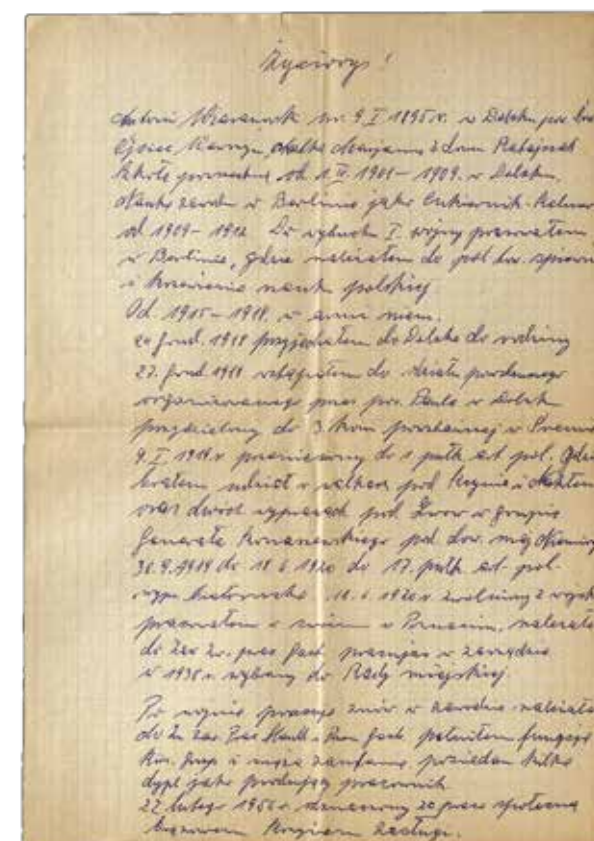

Antoni Wiaranowski urodził się 9 stycznia 1895 roku w Dolsku w powiecie śremskim. W latach 1909–12 uczył się zawodu cukiernika-kelnera w Berlinie. W stolicy Niemiec mieszkał do wybuchu I wojny światowej. W latach 1915–18 służył w armii niemieckiej. 24 grudnia 1918 roku wrócił do Dolska i trzy dni później przystąpił do formujących się oddziałów powstańczych. Został przydzielony do 3. kompanii w Śremie. 9 stycznia 1919 roku przeniesiono go do 1. Pułku Artylerii Polowej Wielkopolskiej (późniejszego 15. Wielkopolskiego Pułku Artylerii Lekkiej). Brał udział w walkach pod Kcynią i Nakłem. Po zakończeniu powstania walczył pod Lwowem. Od 30 września 1919 roku do 18 czerwca 1920 roku walczył wraz z 17. Pułkiem Artylerii Polowej na froncie białoruskim wojny polsko-bolszewickiej. Po zwolnieniu do rezerwy zamieszkał w Poznaniu, był kelnerem w Cafe Esplanade. W 1938 roku został wybrany do Rady Miejskiej.

Fotografia Antoniego Wiaranowskiego
w mundurze pruskim z pałaszem kawaleryjskim,
zdjęcie Rady Miasta Poznania wybranej
w 1938 roku (Antoni stoi drugi z prawej
w pierwszym rzędzie) i rękopis życiorysu
spisanego 12 marca 1968 roku
ze zb. Barbary Wiaranowskiej, córki Antoniego

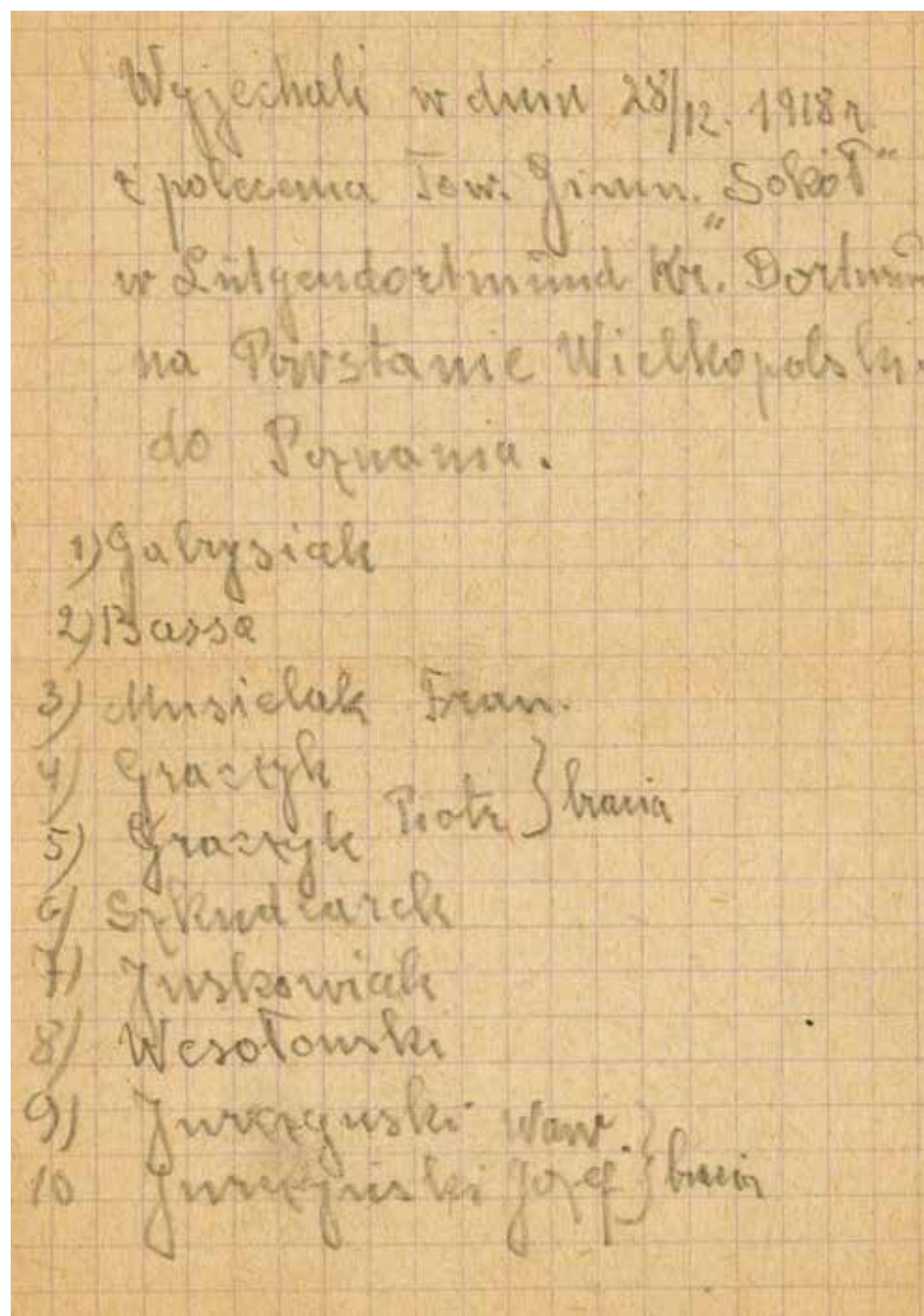

Józef Idzior urodził się 20 sierpnia 1880 roku w Śliwnikach w powiecie ostrowskim. W latach 1914–18 służył w armii niemieckiej. W listopadzie 1918 roku został dowódcą Straży Ludowej w Skalmierzycach, a w styczniu 1919 roku dowódcą kompanii skalmierzyckiej formowanej z tejże Straży. Kompania walczyła z oddziałami Grenzschutzu na froncie południowym powstania, m.in. w bitwie pod Ligotą 15 stycznia 1919 roku. 10 lutego 1919 roku kompania skalmierzycza wraz z kompanią sulmierzycką utworzyły 9. kompanię III Batalionu Ostrzeszowskiego w ramach 12. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszego 70. Pułku Piechoty). Po zakończeniu powstania Józef wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. 11 marca 1920 roku został zdemobilizowany. W czasie okupacji ukrywał się przed Gestapo, które poszukiwało go jako jednego z dowódców oddziałów powstańczych. Zmarł 2 maja 1942 roku w Ostrowie Wielkopolskim.

Zdjęcie żołnierzy armii niemieckiej leczonych w szpitalu w Skwierzynie (pierwszy od lewej siedzi Józef Idzior) z jesieni 1915 roku, nieśmiertelnik z czasów służby w 6. kompanii 47. Batalionu Roboczego armii niemieckiej (7x5 cm) oraz fotografia Józefa Idziora w mundurze wojsk wielkopolskich z około 1919 roku ze zb. Marka Idziora, wnuka Józefa

Wawrzyn Jurczyński urodził się 28 lipca 1891 roku w Drogoszewie koło Gostynia. W 1899 roku rodzina Jurczyńskich wyjechała do Lütgendortmundu w Westfalii, gdzie Wawrzyn wstąpił do Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W 1916 roku powołano go do armii niemieckiej, walczył na froncie zachodnim we Francji. 1 stycznia 1919 roku wrócił do Wielkopolski i przystąpił do powstania. Został przydzielony do kompanii poznańskiej. Uczestniczył w walkach o Żnin, Szubin, Gąsawę, Ludwikowo i Rynarzewo. W maju po przeformowaniu kompanii został wcielony do 5. kompanii 9. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszy

67. Pułk Piechoty) i wysłany do Rynarzewa na linię demarkacyjną pomiędzy wojskami powstańczymi i niemieckim Grenzschutzem, a następnie przeniesiony na front południowy. W styczniu 1920 roku brał udział w obsadzeniu przez Polaków Leszna. Po zakończeniu powstania wysłano go na front litewsko-białoruski. W maju 1920 roku brał udział w walkach obronnych pod Cieczukami (rejon Głębokie), gdzie 28 maja został ranny. Od sierpnia 1920 roku szkolił poborowych w 57. Pułku Piechoty. 16 sierpnia 1927 roku mianowano go plutonowym. Zmarł 25 lutego 1977 roku w Poznaniu i jest pochowany na cmentarzu Junikowo.

Fotografia członków Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Lütgendortmundzie (m.in. bracia Marcin, Wawrzyn, Jan i Antoni Jurczyńscy oraz Franciszka Jurczyńska, żona Marcina, i ich syn Feliks) z 1912 roku i jego fotografia w mundurze 9. Pułku Strzelców Wielkopolskich oraz notatka informująca o wyjeździe ochotników do powstania ze zb. Ziemowita Jurczyńskiego

Życiorys

Urodziłem się 28 lipca 1891 w Drogoszewie powiat gostyński z ojca Józefa i matki Marianny Piotrowskiej. W roku 1898 rozpocząłem naukę w szkole powszechnej w Michałowie powiat gostyński. Z Michałowa w roku 1899 wyjechałem z rodzicami do Lützendorfsmund i tam skończyłem naukę w szkole handlowej w Dortmundzie. Po zakończeniu nauki w szkole handlowej w roku 1908 pracowałem jako pracownik magazynowy w Lützendorfsmund. Od 1916 do 1918 roku służyłem w armii niemieckiej. W wojsku polskim służyłem od 1919 do 1920 r. Po zwolnieniu mnie z wojska polskiego otrzymałem pracę jako pracownik magazynowy w Starostwie Krajowym w Poznaniu. Zatrudniony w Starostwie Krajowym w Poznaniu. Zatrudniony w Starostwie Krajowym w Poznaniu. W sierpniu 1940 roku zostałem wywieziony z rodzicami z Poznania do Kłodzka przez Kłodzko. Od lipca 1940 roku pracowałem jako pracownik magazynowy w Urzędzie Gminy w Pieszkach Wielkich powiat Kłodzki. W sierpniu 1941 roku

przebiegło mnie do Pruskiej Międzyrzecz Obwód
Kłodzki - Borek Futecki. Tam pracowałem
do 15 marca 1945 r. Po zakończeniu działań
wojennych t.j. w marcu 1945 roku wyjechałem
z rodzicami do Poznania i otrzymałem pracę
w Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu. Od roku
1948 pracuję w Państwowym Szpitalu Psychiatrycznym
w Poznaniu.

Wawrzyn Jurczyński

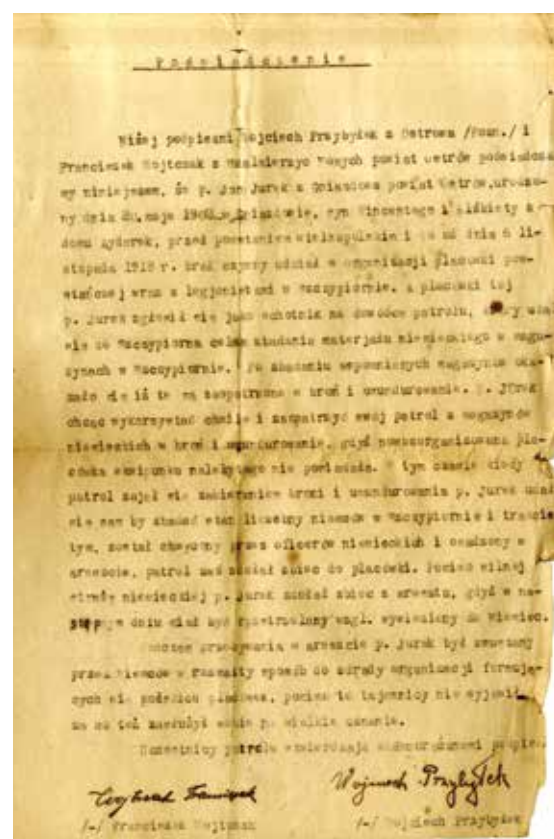
z domu w Poznaniu

ul. Biada 1 m 4.

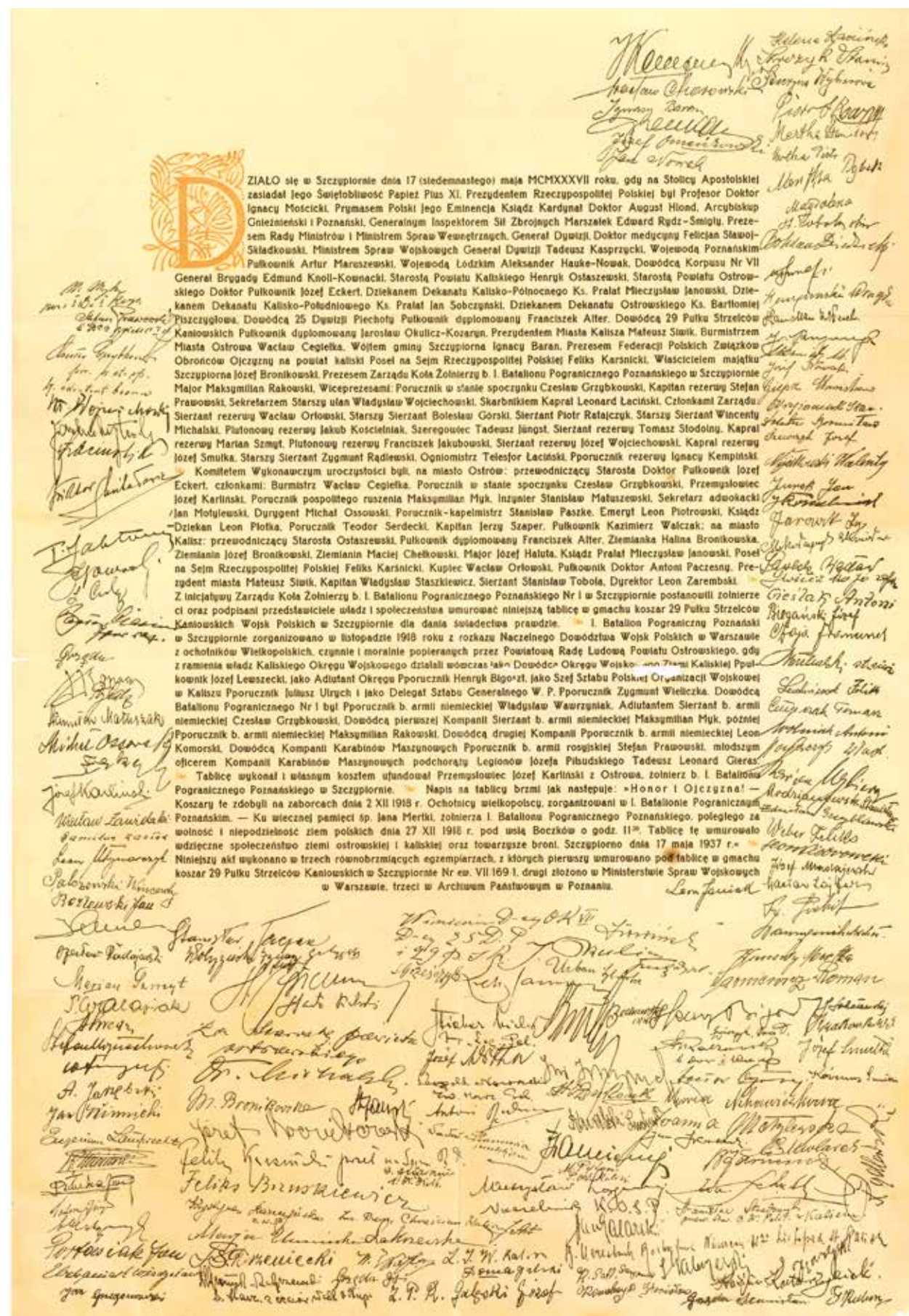
Poznań d. 22/4/54

Jan Jurek urodził się 20 maja 1902 roku w Gniazdowie w powiecie ostrowskim. W listopadzie 1918 roku zgłosił się do 1. Batalionu Pogranicznego. Od 6 listopada wspólnie z internowanymi przez Niemców w obozie w Szczypiornie legionistami Józefa Piłsudskiego organizował pierwsze placówki powstańcze w tej okolicy. Zgłosił się na dowódcę patrolu, którego zadaniem było zbadanie stanu liczebnego pilnujących magazyny w Szczypiornie żołnierzy niemieckich. W czasie tej akcji został aresztowany. Uciekł i dołączył do oddziału powstańczego. Uczestniczył w walkach w rejonie Kobyłej Góry i Zdun w kompanii skalmierzyskiej.

Fotografia weteranów powstania (pierwszy z prawej Jan Jurek) z okresu międzywojennego, poświadczenie z 10 stycznia 1936 roku oraz akt pamiątkowy wmurowany 17 maja 1937 roku w gmachu koszar 29. Pułku Strzelców Kaniowskich w Szczypiornie z podpisami żołnierzy 1. Batalionu Pogranicznego w Szczypiornie (wyciągnięty we wrześniu 1939 roku i ukryty) ze zb. Anny Serwańskiej-Szarolety

Ludwik Gajnska urodził się 12 sierpnia 1893 roku we wsi Nowe Łąkie w powiecie babimojskim (dzisiaj grodziski). 3 maja 1915 roku został wcielony do wojska niemieckiego. Służył we Frankfurcie nad Odrą, a od 21 czerwca 1916 do 27 grudnia 1918 roku na placówce przy stacji kolejowej Spandau pod Berlinem. 5 stycznia 1919 roku dołączył do oddziałów powstańczych. Brał udział w wyzwoleniu Wolsztyna, Kopanicy i Zbąszynia. W marcu 1919 roku został powołany do 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszego 56. Pułku Piechoty Wielkopolskiej) i wraz z nim uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej na froncie litewsko-białoruskim. Służbę zakończył 15 stycznia 1921 roku w stopniu kaprała. 27 października 1939 roku zmarł na tyfus we Lwowie.

Fotografie Ludwika Gajnski w mundurze porucznika 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich z początku lat 20. XX wieku oraz w 1919 roku wśród żołnierzy 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich (stoi na kamieniu pierwszy z prawej) na odsłoniętym 22 czerwca 1913 roku w Nowym Tomyślu obelisku upamiętniającym 100-lecie wojny wyzwoleńczej (tj. przyłączenia Prus do VI koalicji antyfrancuskiej w 1813 roku i wyparcia wojsk napoleońskich z terenów Niemiec) i 25-lecie panowania cesarza Wilhelma II (obelisk został rozebrany latem 1921 roku) ze zb. Tadeusza Gajnski, syna Ludwika

Mściław Frankowski urodził się 6 grudnia 1900 roku w Strzępinie koło Grodziska Wielkopolskiego. W 1918 roku został wcielony do armii niemieckiej, ale zdezerterował. Po wybuchu powstania wielkopolskiego wstąpił do kompanii grodzkiej, z którą walczył m.in. pod Rakoniewiczami i Pniewami. Po zakończeniu powstania brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, walczył z 56. Pułkiem Piechoty (utworzonym na bazie 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich, w skład którego weszła m.in. 5. kompania grodzka) na terenie Białorusi. 9 listopada 1919 roku walczył w bitwie pod Zubarejowicami (prawdopodobnie obecne Uwarowicze w obwodzie homelskim). 25 sierpnia 1939 roku został zmobilizowany do macierzystego 56. Pułku Piechoty, walczył nad Bzurą i w obronie Warszawy. Po kapitulacji wrócił do Poznania, gdzie 16 listopada 1939 roku założył z innymi działaczami SN Narodową Organizację Bojową i został mianowany komendantem rejonu Poznań-Zachód. 6 grudnia 1940 roku aresztowany przez Gestapo trafił do Fortu VII, wiosną 1941 roku przeniesiono go do więzienia we Wronkach, a następnie do Elbląga. 18 grudnia 1941 roku został skazany przez niemiecki Trybunał Ludowy na karę śmierci. Zgilotynowano go w więzieniu w Berlinie 20 marca 1942 roku.

Zdjęcie żołnierzy
56. Pułku Piechoty Wielkopolskiej
na froncie białoruskim („Białej Rusi”)
wiosną 1920 roku i fotografia
Mściława Frankowskiego (siedzi)
w towarzystwie kuzynów
ze zb. Aleksandra Przybylskiego

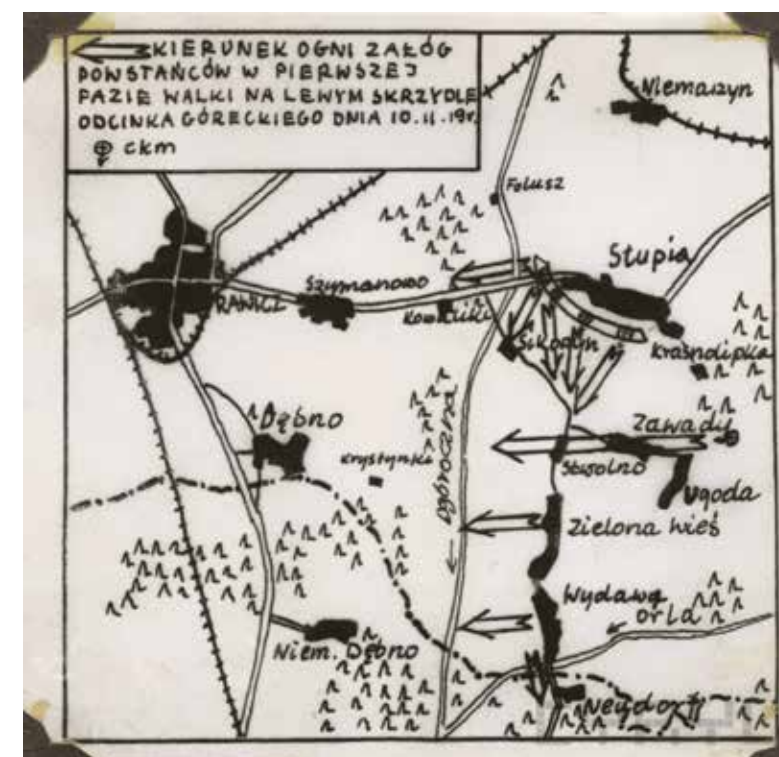

Pocztówka, którą Franciszek Banaszyński, powstaniec wielkopolski i żołnierz 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich, wysłał do rodziny i opisał na odwrocie tak: „Przesyłam wam drodzy moi widok z pogrzebu naszych Braci, którzy padli w obronie ojczyzny. Pięciu (?) z naszego Pułku już poległo. Cześć ich pamięci”. Wśród klęczących jest Daniel Konarzewski (z łysą głową), dowódca 14. Dywizji Piechoty Wielkopolskiej (przed reorganizacją 1. Dywizji Strzelców Wielkopolskich), ze zb. Kazimierza Banaszyńskiego, II nagroda.

Jan Kasprzak urodził się 13 czerwca 1875 roku w Skoraszewicach w powiecie gostyńskim. W czasie I wojny światowej walczył na froncie zachodnim. Po powrocie z wojny 18 grudnia 1918 roku z ochotników, byłych żołnierzy armii niemieckiej, utworzył 150-osobowy oddział Straży Ludowej w Jutrosinie. Sztab mieścił się w domu Kasprzaków na rynku. 7 stycznia 1919 roku oddział zajął Jutrosin i przejął władzę w mieście. Po zakończeniu powstania Jan odszedł ze służby w stopniu starszego sierżanta. Zmarł 29 sierpnia 1948 roku i jest pochowany w Krotoszynie. Powstańcem był także jego syn Marian urodzony 22 marca 1900 roku w Zielińcu koło Poznania. W maju 1918 roku został wcielony do wojska niemieckiego. Po I wojnie światowej wspólnie z ojcem organizował Straż Ludową. Prowadził kancelarię kompanii, a potem batalionu jutrosińskiego, brał udział w walach o Rawicz na odcinku Słupia – Miejska Górka. Po zakończeniu powstania batalion jutrosiński wcielono jako III Batalion do 11. Pułku Strzelców Wielkopolskich, który w kwietniu 1919 roku skierowano pod Wilno. Marian służył w nim do września 1921 roku. Zmarł 7 marca 1995 roku i spoczął na cmentarzu Junikowskim w kwaterze powstańców wielkopolskich.

Fotografie Jana w mundurze niemieckim i Mariana z okresu powstania wielkopolskiego, zdjęcie sztabu III Batalionu 11. Pułku Strzelców Wielkopolskich z 25 lutego 1920 roku przed dworem w Dejnowie na Wileńszczyźnie oraz mapka walk powstańców na odcinku góreckim 10 lutego 1919 roku ze zb. Dobrochny Kasprzak, bratanicy Mariana i wnuczki Jana

Zaprzysiężenie powstańców wielkopolskich i msza polowa na rynku w Jutrosinie 19 stycznia 1919 roku. Fotografia ze zb. Dobrochny Kasprzak, bratanicy i wnuczki powstańców wielkopolskich Jana

i Mariana Kasprzaków, organizatorów Straży Ludowej w Jutrosinie, której oddział pod dowództwem Jana Kasprzaka 7 stycznia 1919 roku zajął miasto i przejął w nim władzę.

Marian Gabriel Baute urodził się 2 lutego 1890 roku w Gnieźnie, a 8 września tego roku rodzina przeniosła się do podpoznańskiej wsi Wilda. W 1910 roku Marian wyjechał do Berlina, gdzie prawdopodobnie uczył się zawodu kupca. Do 1918 roku służył w armii niemieckiej. W grudniu 1918 roku wrócił do Poznania i wstąpił do wildeckiej Straży Ludowej (późniejszej Obrony Krajowej). W czasie służby został awansowany do stopnia podporucznika. Później służył w 1. Pułku Strzelców Bytomskich, gdzie był oficerem rachunkowym. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, m.in. w Bitwie Warszawskiej. W 1931 roku został przeniesiony w stan spoczynku. Zmarł w 1967 roku.

Fotografia podporucznika Mariana Gabriela Bautego w mundurze z czerwca lub lipca 1919 roku, zdjęcie batalionu Obrony Krajowej w Poznaniu prawdopodobnie z czerwca 1919 roku (Marian siedzi dziesiąty od lewej) oraz fotografia oficerów wojsk wielkopolskich na koniach (trzeci od lewej) ze zb. Marka Modera

Marcin Błaszak urodził się 2 listopada 1901 roku w Bukowcu, wielkopolskiej wsi położonej w połowie drogi między Nowym Tomysłem a Grodziskiem. 22 listopada 1918 roku jako zaledwie 17-latek wstąpił na ochotnika do oddziałów Straży Ludowej w Grodzisku Wielkopolskim. Pełnił służbę wartowniczą do 28 grudnia 1918 roku, a potem wstąpił w szeregi powstańców. Z kompanią grodzką brał udział w walkach pod Rostarzewem, Rakoniewicami i w Wolsztynie. Po odzyskaniu niepodległości był kowalem, a potem maszynistą. Zmarł 26 lutego 1984 roku w Nowym Tomysłu i tam został pochowany.

Fotografia Marcina Błaszaka w mundurze Wojska Polskiego prawdopodobnie w latach 20. XX wieku ze zb. Grażyny Matuszak

Jerzy Celichowski urodził się 10 kwietnia 1885 roku w Gnieźnie. Studiował w Lipsku i Berlinie, ukończył studia ekonomiczno-rolnicze. Pracował jako agronom, urzędnik gospodarczy i administrator w majątkach ziemskich w Wielkopolsce. W latach 1911–12 odbył roczną służbę w armii niemieckiej. 2 sierpnia 1914 roku został powołany, walczył na froncie zachodnim i wschodnim. Był trzykrotnie ranny, chorował na tyfus. Ze względu na stan zdrowia został zwolniony z wojska 18 kwietnia 1918 roku i uznany za niezdolnego do dalszej służby. Na wieść o wybuchu powstania wstąpił w szeregi powstańców. Od 15 kwietnia 1919 do 2 marca 1923 roku służył w armii polskiej w stopniu porucznika. Zmarł 19 stycznia 1952 roku i został pochowany na cmentarzu na Junikowie.

Fotografia Jerzego w mundurze żołnierza piechoty wojsk wielkopolskich ze zb. wnuka Jana Celichowskiego

Józef Drozda urodził się 8 marca 1898 roku w Kielczewie (pow. kościański). 7 stycznia 1919 roku wstąpił do formującego się w Poznaniu 1. Pułku Artylerii Polowej Wielkopolskiej (późniejszego 15. Wielkopolskiego Pułku Artylerii Polowej). Brał czynny udział w walkach o Kcynię, Szubin oraz Rynarzewo. 15 lipca 1919 został przeniesiony do rezerwy. 15 marca 1940 roku został wywieziony na roboty przymusowe do Königsbergu (Królewcę), 4 lutego 1943 przeniesiono go do Poznania, gdzie do 20 stycznia 1945 roku pracował w dawnych Zakładach Cegielskiego. Zmarł 2 sierpnia 1975 roku w Poznaniu i spoczął na cmentarzu Junikowskim.

Zdjęcie Józefa Drozdy w mundurze 1. Pułku Artylerii Polowej Wielkopolskiej ze zb. Jacka Szumachera

Jan Dulat urodził się 20 maja 1895 roku w Zbąszyniu. Po uzyskaniu wykształcenia elementarnego pracował jako kierownik pociągu. Brał czynny udział w walkach powstańczych od 5 stycznia 1919 roku, walcząc m.in. pod Zbąszyniem, Nowym Dworem i Nową Wsią Zbąską.

Legitymacja i zaświadczenie ze zb. Rafała Ciechorskiego

Franciszek Jankowiak urodził się 23 marca 1900 roku w Przecławiu w powiecie obornickim (dzisiaj szamotulski). Do powstania wielkopolskiego przystąpił jako ochotnik, już 16 grudnia 1918 roku wszedł w skład formujących się jednostek powstańczych. Brał udział w walkach pod Lesznem. Po zakończeniu powstania w ramach batalionu zapasowego 55. Poznańskiego Pułku Piechoty walczył na froncie litewsko-białoruskim wojny polsko-bolszewickiej. 22 marca 1921 roku został zwolniony z wojska w stopniu strzelca i zamieszkał w podpoznańskim Żegrzu przy ul. Ostrowskiej. W czasie II wojny światowej od 4 grudnia 1940 do 1941 roku był więziony przez Niemców początkowo w forcie Radziwiłł, później zaś w Forcie VII. Zmarł 19 lipca 1980 roku w Poznaniu i spoczął na cmentarzu na Miłostowie.

Legitymacja członkowska
Związku Powstańców Wielkopolskich 1918–1919
ze zb. córki Barbary Jakubowskiej

Władysław Hołdernity urodził się 22 września 1895 roku w Zbrudzewie (pow. śremski). W latach 1914–17 służył w armii niemieckiej, został zwolniony z powodów zdrowotnych. 27 grudnia 1918 roku wstąpił jako ochotnik do Straży Ludowej w Poznaniu i pełnił służbę wartowniczą do 18 stycznia 1919 roku. Stan zdrowia nie pozwolił mu na odbywanie służby wojskowej. Do wybuchu II wojny światowej pracował w Poznaniu jako pomocnik drogerijny, a w czasie okupacji był pracownikiem fizycznym na pocztach. Zmarł 18 lipca 1973 roku w Poznaniu.

Fotografia Władysława w mundurze niemieckim
(pierwsza z lewej siedzi jego żona Kazimiera)
ze zb. Tomasza Mielcarka

Edward Krótki urodził się 13 października 1875 roku w Sokołowie powiat Śmigiel (obecnie Sokołowiec w powiecie wolsztyńskim). Został zweryfikowany jako powstaniec wielkopolski, nie ma natomiast żadnych informacji o jego powstańczej drodze. Wiadomo, że po II wojnie światowej zamieszkał w Ostrowie Wielkopolskim.

Legitymacja członkowska Związku Powstańców Wielkopolskich 1918–1919 i dyplom ze zb. Barbary Nowackiej

Władysław Kryza urodził się 15 czerwca 1890 roku w Czesławicach w powiecie wągrowieckim. W czasie I wojny światowej został zmobilizowany do armii niemieckiej, do 14. Pułku Piechoty, skąd został zwolniony 19 grudnia 1918 roku. Brał udział w powstaniu wielkopolskim od 6 stycznia do 12 lutego 1919 roku w kampanii budzyńskiej. Walczył o Margonin, Radwanki, Lipią Górę i w bitwie o Chodzież 8 stycznia 1919 roku. Do końca kwietnia 1919 był członkiem Straży Ludowej w Budzynie. 10 sierpnia 1920 roku został powołany do 7. Dywizjonu Taborów w Poznaniu, skąd został zdembilizowany 14 marca 1923 roku w stopniu st. szeregowego jako niezdolny do służby wojskowej z powodu chorób nabytych w wojsku niemieckim. W okresie międzywojennym mieszkał w Chodzieży. Znajduje się na liście powstańców wielkopolskich do wysiedlenia sporządzonej przez SS 6 grudnia 1939 roku. Zmarł 2 września 1969 roku, leży na cmentarzu parafialnym w Chodzieży.

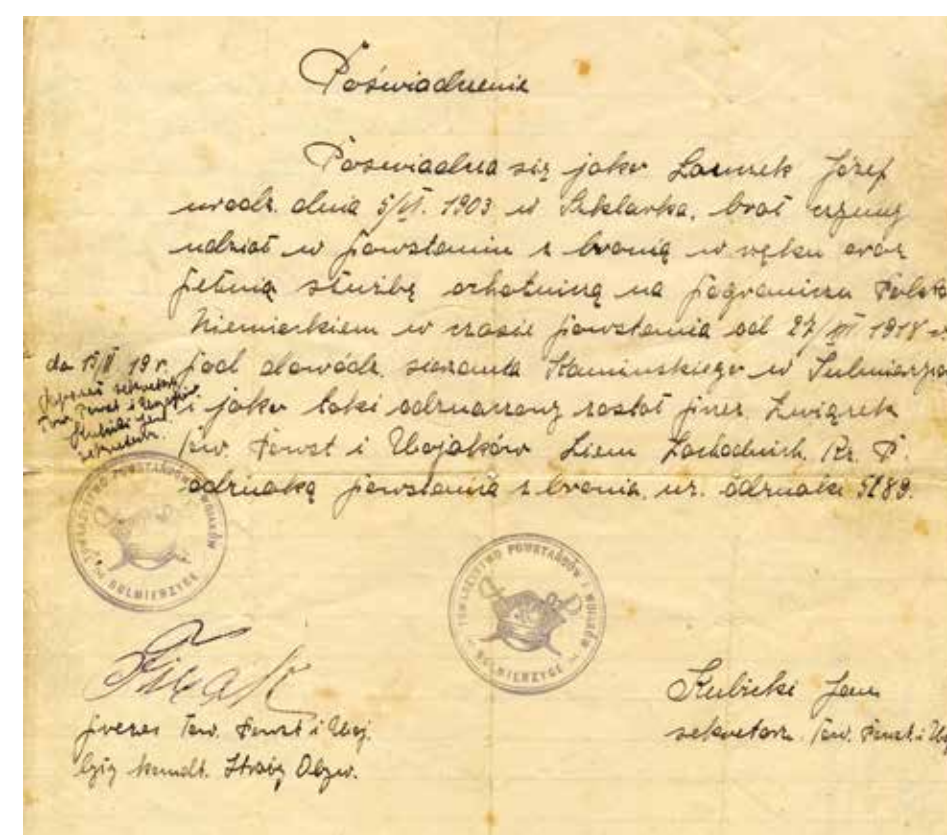

Ulotka wydana w 1947 roku z okazji 29. rocznicy powstania i fotografia Władysława Kryzy ze zb. Tadeusza Rujny

Józef Łonczonek urodził się 5 maja 1903 roku w Szklarcu koło Sycowa. 14 listopada 1918 roku piętnastoletni Józef zgłosił się na ochotnika do formowanej w Sulmierzycach Straży Ludowej, która po wybuchu powstania wielkopolskiego przekształciła się w kompanię sulmierzycką. Do 2 lutego 1919 roku służył w kompanii na odcinku Sulmierzyce – Zduny w charakterze harcerza gońca, a od 3 lutego do rozwiązania kompanii pozostawał w jej rezerwie. 12 października 1926 roku został wcielony do 70. Pułku Piechoty. Był słuchaczem szkoły podoficerskiej przy 70. Pułku Piechoty w Pleszewie. W 1927 roku awansował na starszego strzelca, a następnie na kaprała. 9 marca 1928 roku został zwolniony do rezerwy w stopniu plutonowego. W sierpniu 1939 roku wcielono go do obrony narodowej. 18 września dostał się do niewoli, z której został zwolniony 1 października 1939 roku.

Zdjęcie Józefa z 1919 roku, zaświadczenie o jego udziale w powstaniu wielkopolskim wydane przez Towarzystwo Powstańców i Wojaków w Sulmierzycach oraz fotografia weteranów powstania z kompanii sulmierzyckiej (Józef Łonczonek klęczy piąty od lewej, w środku starszy mężczyzna w mundurze weterana powstania styczniowego) ze zb. Kazimierza Łonczonek

Jan Matuszewski urodził się 30 sierpnia 1900 roku w Czarkowie w powiecie kościańskim. W lipcu 1918 roku został wcielony do armii niemieckiej, gdzie jako podoficer służył w jednostce gwardyjskiej. Po powrocie z wojska przystąpił do powstania. Brał czynny udział w akcji Wolność zorganizowanej w nocy z 29 na 30 grudnia 1918 roku przez Kościańską Rezerwę Skautową, w wyniku której doszło do rozbicia pruskiego garnizonu w Kościanie. 4 stycznia 1919 roku wyruszył z I Kompanią Rezerwy Skautowej w Kościanie pod Wolsztyn, a 10 stycznia do Gostynia na odcinek grupy Leszno. Po zakończeniu powstania został wcielony do 6. Pułku Piechoty Strzelców Wielkopolskich, który

po zjednoczeniu wojsk wielkopolskich z Wojskiem Polskim przemianowano na 60. Pułk Piechoty Wielkopolskiej. 14 maja 1920 roku został powołany do 67. Pułku Piechoty Wojska Polskiego, 20 maja zaś do Głównego Dowództwa Wojsk Samochodowych w Warszawie. 15 lipca 1921 roku został zwolniony ze służby wojskowej i wrócił do Kościana. Zmarł 1 maja 1970 roku.

Fotografia Jana w mundurze armii niemieckiej z jednostki gwardyjskiej prawdopodobnie z 1918 roku ze zb. Krystyny Szaroletty

Feliks Osiński urodził się 20 grudnia 1877 roku w Brodnicy w województwie kujawsko-pomorskim. Z zawodu stolarz. W czasie powstania wielkopolskiego był członkiem Straży Ludowej. Prawdopodobnie zmarł 15 maja 1926 roku i został pochowany na cmentarzu Bożego Ciała przy ul. Bluszczowej w Poznaniu, chociaż jego wykaz (dowód) osobisty nosi datę 19 grudnia 1927 roku (?).

Legitymacja członka Straży Ludowej dzielnicy Wilda ze zb. Łucji Osińskiej, wnuczki Feliksa

Józef Paprzycki urodził się w 1890 roku w Maniewie koło Obornik. Przed I wojną światową uczył się fachu rzeźnickiego. Kiedy zaczynało się powstanie wielkopolskie, dobiegał trzydziestki i służył w wojsku niemieckim, skąd pochodzi kartonowa fotografia w niemieckim mundurze. Nie zachowały się dokumenty potwierdzające jego udział w powstaniu, nie figuruje w oficjalnych spisach powstańców, nie był odznaczony żadnym medalem, być może wcale się o to nie starał. Jedynym śladem jego powstańczej przeszłości jest „spis kompanii obornickiej z pod Czarnkowa znajdujący się w Referacie Historycznym przy D.O.K. VII. W Poznaniu w mapie I.A.177 Gniezno 9 p.s.w.”, którego skan znajduje się w Bibliotece Publicznej w Obornikach. Zdaniem rodziny Józef walczył w oddziale gołszyńskim, co jest całkiem prawdopodobne, ponieważ Gołszyn leży zaledwie 4,5 km od rodzinnego Maniewa. Po zakończeniu powstania osiadł w Ocieszynie, gdzie gospodarował na roli z żoną Marianną.

Fotografia Józefa Paprzyckiego w mundurze niemieckim wykonana prawdopodobnie w 1917 lub na początku 1918 roku i zdjęcie w mundurze żołnierza piechoty z Torunia z 1918 roku ze zb. Bogumiły Grzechowiak, wnuczki Józefa

Jan Piosik urodził się 10 maja 1901 roku w Nowym Dworze koło Nowego Tomyśla. Jako 17-letni chłopak wstąpił ochotniczo w szeregi powstańców wielkopolskich. Wziął udział w walkach pod Wolsztynem, Kopanicą i Zbąszynem, gdzie został dwukrotnie ranny. Po zakończeniu powstania zaciągnął się do 58. Pułku Piechoty Wielkopolskiej 14. Dywizji Piechoty Wojska Polskiego. Walczył na froncie litewsko-białoruskim wojny polsko-bolszewickiej. W czasie II wojny światowej wziął udział w kampanii wrześniowej (m.in. w bitwie nad Bzurą), później został osadzony w obozie w Żabikowie w celi dla więźniów politycznych. Po wojnie pozostał w czynnej służbie wojskowej i awansował do stopnia podpułkownika. Zmarł 21 stycznia 1973 roku. Spoczywa na cmentarzu Winiarskim w Poznaniu.

Fotografia i legitymacja
ze zb. Katarzyny Kamińskiej,
prawnuczki Jana

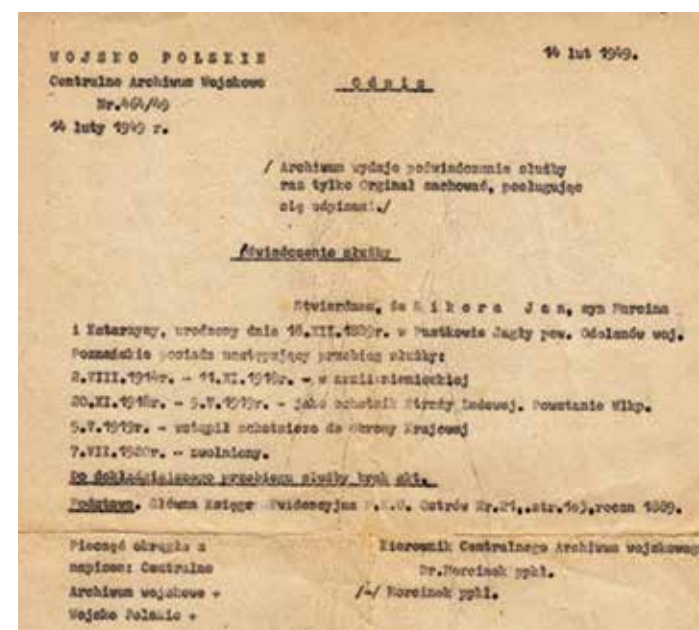

Fotografia Zygmunta Psarskiego w mundurze oficera kawalerii rosyjskiej z 1914 roku
ze zb. Elżbiety Feciaszko

Zygmunt Psarski urodził się 29 maja 1886 roku w Piotrkowie Trybunalskim. W 1909 roku ukończył studia we Lwowie, uzyskując tytuł inżyniera chemika. W latach 1909–10 pełnił służbę wojskową w 14. Pułku Dragonów armii rosyjskiej. 1 sierpnia 1914 roku został zmobilizowany jako oficer ewakuacyjny pociągu sanitarnego w Białymstoku. 15 listopada 1917 roku wstąpił do I Korpusu Polskiego gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego z przydziałem do 1. Pułku Inżynierskiego. Tutaj otrzymał awans na podporucznika, a wkrótce na porucznika. 11 listopada 1918 roku objął komendę garnizonu miasta Kalisz. Wziął udział w powstaniu wielkopolskim, od 14 stycznia 1919 roku był dowódcą 2. kompanii 1. Batalionu Saperów w Poznaniu. 23 maja 1919 roku został awansowany na kapitana i oddelego-

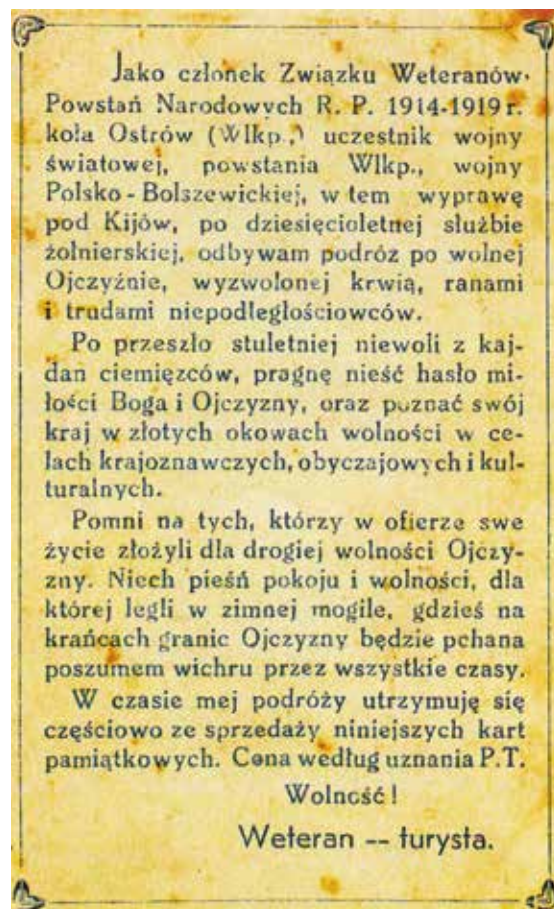
wany do Sosnowca jako oficer łącznikowy Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Miał duży udział w przygotowaniu pierwszego powstania śląskiego w 1919 roku. 1 października tego roku wyruszył z 14. Batalionem Saperów na front litewsko-białoruski. Z wojny polsko-bolszewickiej wrócił do Poznania. W sierpniu 1921 roku został awansowany na podpułkownika. 25 lutego 1922 roku na własną prośbę przeniesiono go do rezerwy. W sierpniu 1939 roku został zmobilizowany i przydzielony do dowództwa saperów przy sztabie Armii „Poznań”. Był żołnierzem Armii Krajowej. Jesienią 1951 roku aresztował go Urząd Bezpieczeństwa. Po 9 miesiącach w stanie skrajnego wyczerpania został zwolniony, zmarł 3 kwietnia 1954 roku i spoczął na cmentarzu wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Jan Sikora urodził się 18 grudnia 1889 roku w miejscowości Pustkowie-Cegły koło Odolanowa. 2 sierpnia 1914 roku został powołany do armii niemieckiej, w której odbywał służbę do 11 listopada 1918 roku. Z frontów I wojny światowej wrócił do Wielkopolski i 20 listopada wstąpił do Straży Ludowej. Prawdopodobnie walczył w 12. Pułku Strzelców Wielkopolskich, który utworzono 6 lutego 1919 roku z batalionów ostrowskiego, ostrzeszowskiego i krotoszyńskiego. Brał udział w zajęciu koszar i dworca w Ostrowie Wielkopolskim i walkach pod Zdunami i Krotoszynem. 7 lipca 1920 roku został zwolniony ze służby wojskowej w stopniu starszego szeregowca.

Zdjęcie powstańców wielkopolskich (Jan Sikora z taśmą ciężkiego karabinu maszynowego Maxim wz. 08), poświadczenie przebiegu służby wojskowej Jana Sikory i Wielkopolski Krzyż Powstańczy przyznany 18 grudnia 1968 roku
ze zb. Zbigniewa Sikory

Jan Skarbecki urodził się w 1898 lub 1899 roku. Weteran walk o niepodległość, członek Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919 koła Ostrów Wielkopolski. Według informacji zawartych na przygotowanej na zamówienie karcie okolicznościowej „Weterana – turysty” brał udział w I wojnie światowej, powstaniu wielkopolskim i wojnie polsko-bolszewickiej.

Pozuje w mundurze członka Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919 z orderami na piersi (od lewej): Krzyżem Walecznych, Medalem pamiątkowym za wojnę 1918-1921 i Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. Karta ze zb. Aliny Skarbeckiej

Jan Skrzypczak urodził się 3 maja 1895 roku w Mirosławkach koło Stęszewa. Ukończył szkołę powszechną w Tomicach i wyjechał z rodzicami do Oberhausen w Niemczech, gdzie pracował w kopalniach węgla i rud żelaza. W 1915 roku został wcielony do niemieckiej armii. Służył w 6. Pułku Grenadierów w kompanii CKM, który stacjonował w Poznaniu. Po zwolnieniu ze służby wojskowej zamieszkał wraz z rodzicami i braćmi w Poznaniu. Do oddziałów powstańczych wstąpił 27 grudnia 1918 roku i tego samego dnia brał udział w zajmowaniu gmachu Prezydium Policji i w walkach ulicznych. Walczył w Rawiczu, Wolsztynie i pod Zbąszyniem. Obsługiwał stanowisko ciężkich karabinów maszynowych. W lutym 1919 roku został przeniesiony do nowo

sformowanego 7. Pułku Artylerii Ciężkiej na Sołacz, gdzie przez cztery miesiące ćwiczył rekrutów. 4 czerwca 1919 roku walczył pod Nakłem, w styczniu 1920 roku brał udział w zajmowaniu Bydgoszczy, walczył także w Bitwie Warszawskiej. 3 marca 1921 roku został przeniesiony do rezerwy w stopniu kaprała. Zmarł 17 maja 1985 roku i został pochowany na cmentarzu przy ul. Lutyckiej w Poznaniu.

Fotografia Jana w mundurze wojsk wielkopolskich z wczesnego okresu z 1919 roku ze zb. prawnuka Marcina Nowakowskiego

Franciszek Śmiglak urodził się 21 września 1875 roku w Wierzchaczewie niedaleko Szamotuł. Kiedy wybuchła I wojna światowa, miał już 39 lat i prawdopodobnie nie został zmobilizowany. Wziął natomiast udział w powstaniu wielkopolskim. Nie zachowały się żadne zdjęcia z tego etapu jego życia, jego nazwisko nie istnieje w spisach powstańców, natomiast w 1948 roku został zweryfikowany i otrzymał dyplom za czynny udział w akcji zbrojnej w powstaniu wielkopolskim. Zmarł 3 sierpnia 1953 roku.

Dyplom uznania za czynny udział w akcji zbrojnej w powstaniu wielkopolskim ze zb. Beaty Staszczuk, prawnuczki Franciszka

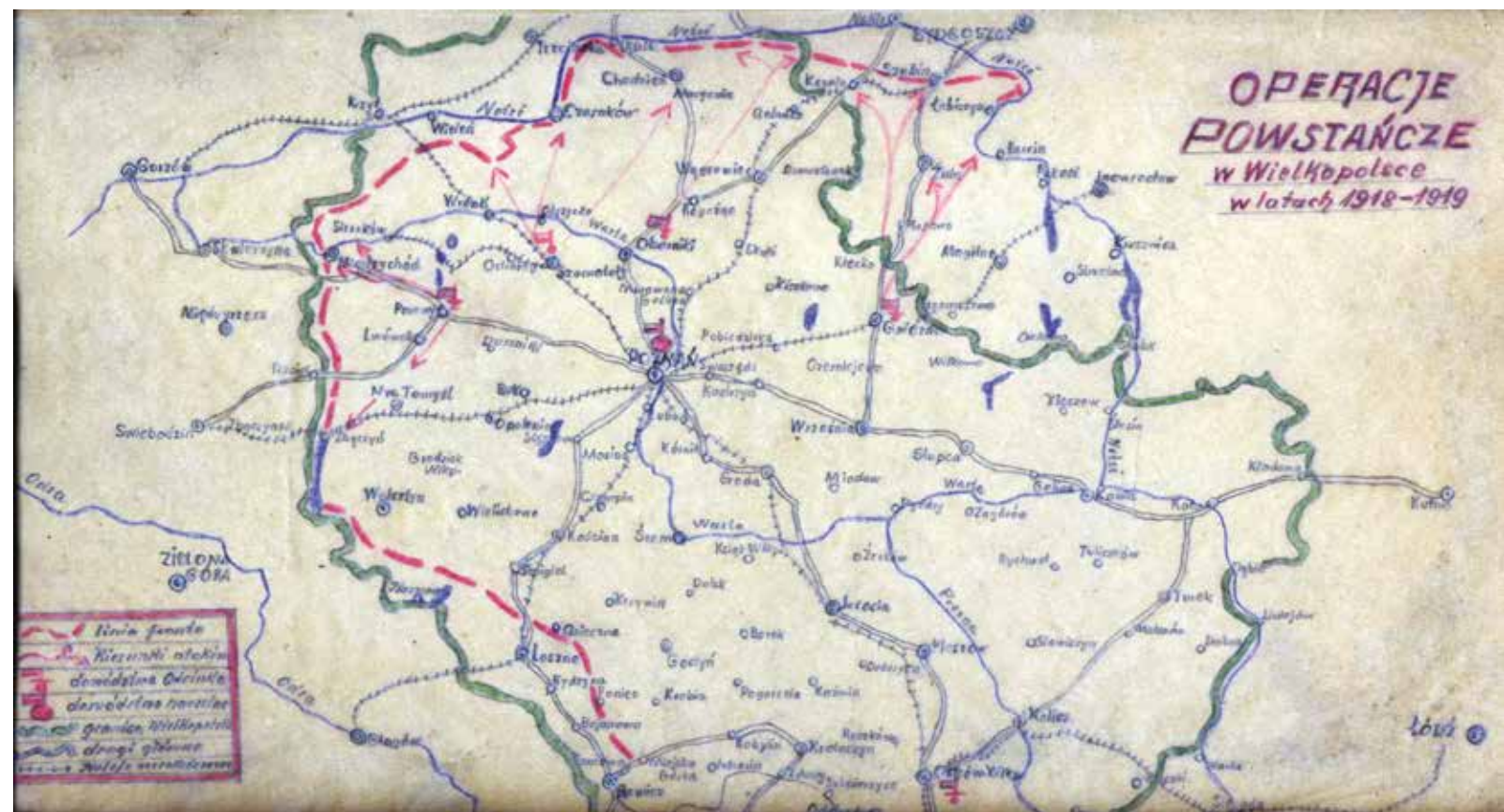
Stanisław Skrzypek urodził się 5 kwietnia 1902 roku w Zakrzewku, wsi w powiecie szamotulskim w gminie Duszniki. 12 lub 15 listopada 1918 roku wstąpił do formującej się wielkopolskiej drużyny powstańczej (prawdopodobnie pniewskiej), z którą od stycznia 1919 roku brał udział w powstaniu wielkopolskim, walcząc na froncie zachodnim, m.in. pod Trzcielą, Kolnem, Kolnem-Młynem i Zatoziem Starym. Jego jednostka weszła potem w skład utworzonego wiosną 1919 roku 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich (późniejszego 61. Pułku Piechoty). Do rezerwy odszedł 30 lipca 1926 roku w stopniu sierżanta.

Książeczka wojskowa Stanisława Skrzypka wydana 24 sierpnia 1960 roku zapewne na prośbę zainteresowanego ze zb. Marii Kociszewskiej, córki Stanisława

Jarosław Stiller urodził się 3 lipca 1902 roku w Kruszwicy w powiecie inowrocławskim. Na wieść o wybuchu powstania porzucił szkołę w Inowrocławiu i zgłosił się na ochotnika do oddziałów Sokoła. Od 29 grudnia 1918 do 15 listopada 1919 roku walczył na różnych odcinkach. Brał udział w rozbrajaniu Grenzschatzu w Kruszwicy i w walkach o Inowrocław. W lipcu 1919 roku, służąc w 1. Dywizjonie Artylerii Polnej, walczył na froncie południowym od Leszna do Osiecznej. Został ranny pod Kąkolewem i trafił na leczenie do klasztoru w Marysinie pod Piaskami. Po zwolnieniu ze służby wojskowej w 1920 roku rozpoczął pracę w majątkach ziemskich. W czasie wojny Jarosława i jego żonę Antoninę Mertkę, bratanicę Jana Mertki uważanego za pierwszego poległego powstańca, aresztowano i wywieziono na roboty do Niemiec. Do Polski powrócili w 1946 roku. Jarosław zmarł 20 września 1957 roku w Poznaniu.

Legitymacja, zdjęcie Jarosława (drugi od lewej) wśród artylerzystów konnych, ręcznie narysowana (być może przez samego Stillera, a na pewno do niego należała) i oprawiona w drewnianą ramę mapa działań powstańców ze zb. Romana Polerowicza, zięcia Jarosława

Franciszek Szubert urodził się 10 października 1898 roku w Odolanowie. Na początku listopada 1917 roku został powołany do niemieckiej służby wojskowej. Z armii wrócił w grudniu 1918 roku i 27 grudnia wstąpił do Straży Ludowej w Odolanowie, w której pełnił służbę do 2 lutego 1919 roku. Walczył z oddziałami Grenzschtzu w rejonach granicznych na linii Ostrzeszów – Kobyla Góra. Jako ochotnik został wcielony do nowo formowanego 2. Pułku Artylerii Polowej w Poznaniu (23 stycznia 1920 roku przemianowany na 17. Pułk Artylerii Polowej) i służył w jego oddziałach do sierpnia 1921 roku. Prawdopodobnie z 5. baterią tego pułku brał udział w ochronie granicy polsko-niemieckiej w okolicach Kępna do czasu jej ostatecznego ustalenia. Został przeniesiony do rezerwy w stopniu

bombardiera. W sierpniu 1939 roku w ramach powszechnej mobilizacji wcielono go do 25. Pułku Artylerii Lekkiej Ziemi Kaliskiej. W kampanii wrześniowej walczył na szlaku bojowym Kalisz – Uniejów – Łęczycza – Bzura. 21 września 1939 roku został wzięty do niewoli w Palmirach i wywieziony do obozu jenieckiego w głąb Rzeszy. Do domu wrócił w 1945 roku. Zmarł 16 sierpnia 1991 roku i został pochowany na cmentarzu na Górcie w Odolanowie.

Fotografie Franciszka (z prawej) z bratem (w mundurach wojsk wielkopolskich) i matką z 1919 roku oraz z kolegami z armii niemieckiej (stoi pierwszy z lewej) z około 1918 roku ze zb. Romana Polerowicza

Franciszek Szcześniak urodził się 24 marca 1900 roku w Żelicach, wielkopolskiej wsi leżącej między Wągrowcem i Budzynie. Do powstania zgłosił się na ochotnika 3 stycznia 1919 roku. Miał 18 lat. Walczył w wągrowieckim oddziale powstań-
czym o Budzyń, Chodzież, Szamocin i pod Nakłem. Po upadku powstania zaciągnął się do 4. Pułku Strzelców Wielkopolskich (po reorganizacji polskie-
go wojska 58. Pułk Piechoty Wielkopolskiej), a po-
tem do 8. Pułku Piechoty w Lublinie. Wziął udział
w wojnie polsko-bolszewickiej. Służył do 10 wrześ-
nia 1921 roku. W czasie II wojny światowej brał
udział w obronie Warszawy. Z Warszawy wrócił do
Żelic i przez całą wojnę pracował w niemieckiej
spółdzielni rolnej. W 1975 roku oddał ziemię do
Skarbu Państwa za rentę, później zamieszkał u syna
w Wągrowcu, gdzie zmarł w 1991 roku i tam został
pochowany.

Zdjęcie Franciszka z lat 80. XX wieku
w czapce legionowej
ze zb. Kazimierza Szcześniaka,
syna Franciszka

Ludwik Szymkowiak urodził się 21 sierpnia 1897 roku w Chrzastowie w powiecie śremskim. W latach 1916–18 walczył w armii niemieckiej. Do oddziałów powstańczych (do 1. kompanii śremskiej) wstąpił 30 grudnia 1918 roku. Do 2 stycznia 1919 brał udział w walkach o Śrem, a 6 stycznia 1919 roku wyruszył pod Zbąszyń, gdzie walczył w bitwie pod Strzyżewem. W lutym 1919 roku został wraz z kompanią przeniesiony na front pod Rawicz. Tam walczył m.in. pod Miejską Górką i Sarnową. 23 lutego 1919 roku wcielono go do 11. Pułku Strzelców Wielkopolskich (od 5 lutego 1920 roku 69. Pułk Piechoty Wojska Polskiego). Rok później, 19 lutego 1920, został skierowany na kurs sanitarno-weterynaryjny, po którego skończeniu służył na froncie białoruskim wojny polsko-bolszewickiej jako sani-

tariusz. 20 czerwca 1920 roku otrzymał przydział do 68. Pułku Piechoty Wojska Polskiego, 21 września 1920 do 14. Pułku Artylerii Ciężkiej, a od 1 kwietnia 1921 roku służył w 17. Pułku Artylerii Lekkiej, gdzie uzyskał awans na kaprała i objął dowództwo nad drużyną sanitarną. Służbę wojskową zakończył 12 lipca 1921 roku. Zmarł 9 maja 1981 roku w Miąskowie w powiecie leszczyńskim i spoczął na cmentarzu w Czerwonej Wsi w powiecie kościańskim.

Fotografia Ludwika w mundurze podoficera ze znakiem węża Eskulapa (symbolem oddziałów sanitarnych) na ramieniu z 1920 roku ze zb. Danuty Sobczyńskiej, wnuczki Ludwika

Józef Witkowski urodził się 5 marca 1900 roku w Sucharach k. Nakła nad Notecią. W 1918 roku został zmobilizowany do wojska pruskiego, przeszkolony w oddziale karabinów maszynowych i skierowany na front do Francji. W grudniu 1918 roku przystąpił do oddziałów powstańczych w okolicach Nakła nad Notecią i uczył obsługi karabinów maszynowych. Wiosną 1919 roku w szeregach armii gen. Hallera walczył na Wołyniu i Galicji Wschodniej. W Wojsku Polskim służył do 1925 roku, po czym zamieszkał w Sadkach (dzisiaj powiat nakielski) i pracował na kolei wąskotorowej. Razem z bratem założył jednostkę Ochotniczej Straży Pożarnej w Sadkach. Zmarł 14 października 1989 roku w Pile i został pochowany na cmentarzu komunalnym.

Fotografia ze spotkania weteranów powstania wielkopolskiego z terenów Sadek i Nakła nad Notecią z lat 20. lub 30. XX wieku (Józef stoi w środkowym rzędzie trzeci od lewej) i zdjęcie drużyny Ochotniczej Straży Pożarnej w Sadkach w dwudziestoleciu międzywojennym (Józef siedzi drugi od prawej) ze zb. Marcina Ciupy

Stanisław Wiciak urodził się 19 kwietnia 1895 roku w Pałędziu pod Poznaniem. W 1915 roku powołano go do armii niemieckiej. Po odbyciu służby wojskowej zamieszkał w Poznaniu. Od 27 grudnia 1918 roku brał udział w wyzwoleniu miasta i lotniska w Ławicy, a następnie zgłosił się jako ochotnik do kompanii, która wyruszyła na pomoc oddziałom walczącym pod Zbąszyniem. Później służył w 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich.

Pocztówka z fotografią żołnierzy 3. kompanii 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich z karabinem CKM Maxim 08 z 5 kwietnia 1919 roku (Stanisław Wiciak stoi pośrodku) ze zb. Teresy Woźniak, Stanisław był bratem jej dziadka

Powstaniec Edmund Wojciechowski urodził się 24 października 1900 roku w Siernikach koło Kościana. 28 grudnia 1918 roku wstąpił jako ochotnik do oddziałów powstańczych. Walczył w Poznaniu i o wyzwolenie Ławicy. 7 stycznia 1919 roku wyruszył z oddziałem pod Leszno i brał udział w walkach o wyzwolenie Osiecznej i Leszna. Po zakończeniu powstania został wcielony do 6. Pułku Piechoty Strzelców Wielkopolskich (po zjednoczeniu wojsk wielkopolskich z Wojskiem Polskim 60. Pułk Piechoty Wielkopolskiej) i brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Zdemonobilizowany w 1921 roku w stopniu szeregowego.

Legitymacja członka Związku Powstańców Wielkopolskich ze zb. Marka Wojciechowskiego

Lampion wykonany z czerwonej bibuły z wizerunkiem białego orła wisiał w oknie mieszkania nr 12 w kamienicy przy Al. Marcinkowskiego 14 w czasie wjazdu Ignacego Jana Paderewskiego do Poznania 26 grudnia 1918 roku. Taki opis widnieje na jego podstawie. Z zapisów w *Księdze adresowej miasta stołecznego Poznania* z 1930 roku wynika, że to mieszkanie zajmowała wtedy rodzina mistrza krawieckiego Józefa Kędzi. Jest prawdopodobne, że rodzina ta mieszkała tam także w 1918 roku. Potwierdzać zdaje się to postać dawnej właścicielki lampionu,

nieżyjącej już Marii Kędzi, być może córki Józefa. Obecny właściciel lampionu otrzymał go od wnuka Marii. Nie tylko starannie go przechował, ale także zlecił jego profesjonalną renowację w Muzeum Narodowym w Poznaniu. Podobnych lampionów było być może w dniu wybuchu powstania więcej, może wisiały w wielu oknach poznańskich mieszkań, ale dzisiaj jest on unikatowym dokumentem tamtych czasów, nie posiadają takiego nawet poznańskie muzea gromadzące powstaniowe pamiątki. Lampion jest własnością Romana Trojanowicza, wyróżnienie.

Talerz pamiątkowy z Ćmielowa ofiarowany przez Zarząd Koła Weteranów Powstańców w Chodzieży „Czcigodnemu Państwu Józefowi i Mariannie Pietraszakom z Chodzieży z okazji Złotych Godów, w uznaniu za oddanie trzech synów dla Powstania Wielkopolskiego. Chodzież, 30 stycznia 1937 roku”. Józef (urzędnik pocztowy, 1862–1945) i Marianna (z domu Owczarzak, 1869–1957) Pietraszakowie mieli ośmioro dzieci, z których trójka brała udział w powstaniu wielkopolskim, a później walczyła w wojnie polsko-bolszewickiej: Kazimierz (ur. 26 listopada 1893 roku, zm. 17 lipca 1978 roku), Jan (ur. 8 grudnia 1898 roku, zm. 3 lutego 1993 roku) i Aleksander

(ur. 2 maja 1902 roku, zm. 23 września 1987 roku). Prócz nich Pietraszakowie mieli trzy córki i dwóch synów, z których jeden zmarł zaraz po urodzeniu, a drugi urodził się w 1907 roku i w chwili wybuchu powstania miał 11 lat. Ten piękny prezent jest nie tylko cenną pamiątką rodzinną, ale też jedynym dowodem na udział w powstaniu wielkopolskim Jana Pietraszaka, który w przeciwieństwie do swych braci nie otrzymał żadnych odznaczeń i nie działał w organizacjach kombatanckich, stąd nie zachowały się dokumenty świadczące o jego służbie wojskowej. Talerz jest własnością Mikołaja Pietraszaka, prawnuka Józefa i Marianny, wnuka Aleksandra.

akcja: powstanie

katalog

wydawca

Wydawnictwo Miejskie Poznania

ul. F. Ratajczaka 44, 61-728 Poznań

kurator wystawy, redakcja i opracowanie katalogu

Danuta Książkiewicz-Bartkowiak

współpraca wydawnicza

Magdalena Grzelak-Grosz, Paweł Michalak

projekt wystawy i katalogu

Marta Buczkowska

korekta

Anna Nowotnik

druk i oprawa

Zakład Poligraficzny Moś i Łuczak sp. j.

© Copyright for this edition by Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2018

ISBN 978-83-7768-209-8

Poznań 2018

